

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 12 ราย ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 ถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2551 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ลักษณะและสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน
2. วิธีการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง
3. ความทุกข์และความสุขของการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งและต้องรับภาระดูแลหลานอายุตั้งแต่แรกเกิด-6 ปี โดยผู้สูงอายุและเด็กที่ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแล หรือได้รับการดูแลแต่ไม่ต่อเนื่อง โดยผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนทั้งหมด 12 ราย โดยมีอายุระหว่าง 65 - 69 ปี จำนวน 6 ราย อายุ 70 - 75 ปี จำนวน 4 ราย และอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 2 ราย ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีสถานภาพสมรสคู่ จำนวน 5 ราย เป็นหม้าย 7 ราย มีระดับการศึกษา ชั้นประถมศึกษาจำนวน 10 ราย ไม่ได้เรียนหนังสือจำนวน 2 ราย อาชีพของผู้ให้ข้อมูลพบว่า รับจ้าง 7 ราย ทำนา - ทำไร่ 3 ราย และค้าขายจำนวน 1 ราย ไม่ได้ประกอบอาชีพ 1 ราย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 3 ราย 1,000 บาท-3,000 บาท จำนวน 9 ราย ผู้ให้ข้อมูลทุกราย รายได้ไม่เพียงพอกับการดำเนินชีวิตประจำวัน บางครั้งต้องอดมื้อกินมื้อ ผู้ให้ข้อมูลทุกรายมีบุตรซึ่งตนเองเลี้ยงดูมา ต่ำสุด 1 คน และมากที่สุด 10 คน แต่ทุกรายให้ข้อมูลตรงกันว่าไม่ได้รับการดูแลอย่างที่ควรจะเป็น นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 ราย ยังต้องรับภาระดูแลบุคคลอื่นที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ให้ข้อมูลทุกรายมีโรคประจำตัวอย่างน้อย 1 โรค ซึ่งทำให้การดำเนินชีวิตในแต่ละวันเป็นไปอย่างลำบากและทุลักทุเล (ตาราง 1)

ตาราง 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

นามสมมุติ	เพศ	อายุ	ศาสนา	สถานภาพสมรส	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้ (บาท/เดือน)	จำนวนบุตร	จำนวนหลานที่ต้องดูแล	อายุหลานที่ต้องดูแล	บุคคลอื่นที่ต้องดูแล	โรคประจำตัว
สา สุขสม	หญิง	68	พุทธ	คู่	ป.2	รับจ้าง	1,500	5	1	3 ปี	-	ข้อเสื่อม
หนู เน้นนาน	หญิง	71	พุทธ	คู่	ป.4	ทำนา	900	5	2	6 ปี, 4 ปี	-	ความดันโลหิตสูง, ข้อเสื่อม
ดำ สงบใจ	หญิง	65	พุทธ	คู่	ป.4	รับจ้าง	1,400	1	1	5 ปี	-	ข้อเสื่อม
ชบา ช่อม่วง	หญิง	67	พุทธ	คู่	ป.4	รับจ้าง	2,000	2	1	5 ปี	1	เบาหวาน
มา ใจรัก	ชาย	73	พุทธ	คู่	ป.4	รับจ้าง	1,000	2	1	4 ปี	1	ข้อเสื่อม
บัวลอย ชื่นบาน	หญิง	68	พุทธ	หม้าย	ป.2	รับจ้าง	น้อยกว่า 1,000	5	2	7 ปี, 4 ปี	-	ปวดหลัง, กระเพาะอาหาร
บุญพา มานั่ง	หญิง	85	พุทธ	หม้าย	ไม่ได้เรียน	ค้าขาย	1,500	4	2	10 ปี, 4 ปี	-	คอพอกเป็นพิษ
ตุ่น ตีนตา	หญิง	89	พุทธ	หม้าย	ไม่ได้เรียน	รับจ้าง	1,500	5	1	5 ปี	1	คอพอกเป็นพิษ, ความดันโลหิตสูง
แกม ก้านแก้ว	หญิง	70	พุทธ	หม้าย	ป.2	ทำนา	600	10	1	5 ปี	1	คอพอกเป็นพิษ

ตาราง 1 (ต่อ)

นามสมมุติ	เพศ	อายุ	ศาสนา	สถานภาพ สมรส	ระดับ การศึกษา	อาชีพ	รายได้ (บาท/ เดือน)	จำนวน บุตร	จำนวน หลาน ที่ต้อง ดูแล	อายุหลาน ที่ต้อง ดูแล	บุคคล อื่นที่ ต้อง ดูแล	โรคประจำตัว
มี มากสุข	หญิง	72	พุทธ	หม้าย	ป.4	รับจ้าง	800	1	1	1 ½ ปี	-	ข้อเสื่อม, ตาบอด 1 ข้าง
พุดซ้อน คอนรัก	หญิง	67	พุทธ	หม้าย	ป.2	ทำนา	3,000	2	1	2 ปี	-	ข้อเสื่อม
มะลิ หอมหวาน	หญิง	69	พุทธ	หม้าย	ป.4	ไม่ได้ ทำงาน	1,200	1	1	2 ปี	-	ความดันโลหิตสูง, โรคหัวใจเต้นผิด จังหวะ

ตาราง 2 แสดงข้อมูลน้ำหนักและส่วนสูงของหลานที่ผู้สูงอายุดูแล

นามสมมติ	เพศ	น้ำหนัก (กิโลกรัม)	ส่วนสูง (เซนติเมตร)
หลานสา สุขสม	ชาย	18	109.5
หลานหนู เน้นนานคนที่ 1	หญิง	19	112
หลานหนู เน้นนานคนที่ 2	ชาย	17	112
หลานดำ สงบใจ	ชาย	14*	102*
หลานชบา ช่อม่วง	หญิง	17.5	111
หลานมา ใจร้าย	ชาย	17.5	111
หลานบัวโรย ขึ้นบาน	ชาย	18	110
หลานบุญพา มาหวัง	ชาย	17.3	112
หลานตุ๋น ตีนตา	ชาย	13*	103*
หลานแกม ก้านแก้ว	ชาย	13.5*	104*
หลานมี มากสุข	หญิง	12	90
หลานพุดซ้อน ดอนรัก	ชาย	15	95
หลานมะลิ หอมหวาน	ชาย	16.5	94

หมายเหตุ * แสดงภาวะการเจริญเติบโตต่ำกว่าปกติ

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายโดยสรุป

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง จำนวน 12 ราย สามารถแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้คือ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งยังมีคู่สมรสและให้การดูแลหลานอายุไม่เกิน 6 ขวบจำนวน 5 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่อยู่เพียงลำพังและให้การดูแลหลานอายุไม่เกิน 6 ขวบและบางคน

ต้องรับภาระบุคคลอื่นที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จำนวน 7 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งยังมีคู่สมรสและให้การดูแลหลานอายุไม่เกิน 6 ขวบ จำนวน 5 คน ผู้ให้ข้อมูลในลักษณะของกลุ่มนี้ได้แก่ สา สุขสม หนู เน้นนาน ดำ สงบใจ ชบา ช่อม่วง และมา ใจร้าย (นามสมมติ) ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละรายมีดังนี้

กรณีที่ 1 สา สุขสม (นามสมมุติ)

อายุ 68 ปี รูปร่างผอมสูงสถานภาพสมรส คู่ ยายสามีบุตรทั้งหมด 5 คน เป็นผู้หญิง 3 คน ผู้ชาย 2 คน บุตรทุกคนแยกบ้านไปมีครอบครัวกันหมดและทิ้งหลานซึ่งเป็นบุตรของลูกคนเล็กเพศชาย อายุประมาณ 3 ขวบ ไว้ให้ดูแล 1 คน โดยบิดา-มารดาของเด็กต้องทิ้งให้อยู่กับยาย เนื่องจากต้องเข้าทำงานทำในกรุงเทพฯ ฯ เพื่อหารายได้ ยายสา มีโรคประจำตัวคือ ข้อเสื่อม จะมีอาการปวดมากบริเวณข้อเข่าโดยเฉพาะเมื่อต้องเดินตามและวิ่งตามหลานมาก ๆ รับการรักษาอาการดังกล่าวจากศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้าน ยายสาประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงตนเองและหลานด้วยอาชีพช่างไม้ด้วยการต่อเรือใบประดับเพื่อเป็นของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ เป็นงานไม้ที่ทำจากเศษไม้สักที่หาได้จากโรงงานทำตู้ภายในชุมชน หลังจากผลิตเสร็จในแต่ละชิ้นจะมีพ่อค้าคนกลางมารับถึงบ้านเพื่อนำไปขายต่ออีกทอดในราคาที่สูงขึ้น ยายมีรายได้จากอาชีพดังกล่าวประมาณ 700 -800 บาทต่อเดือน ลักษณะบ้านของยายสาเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง ฝาบ้านตีแปะด้วยไม้สลับกับสังกะสี หลังคาบ้านมุงด้วยสังกะสีเก่า ๆ ภายในบ้านมีการวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ หน้าบ้านมีศาลานั่งเล่นซึ่งมุงด้วยหญ้าคา พื้นศาลาปูด้วยไม้แฝก (ไม้ไผ่ที่ถูกตีแผ่ออกเป็นผืน) ภายในศาลามีเปเล่ที่ทำจากผ้าถุงเก่า ๆ แขนวนอยู่ ยายสาให้ข้อมูลว่าเป็นสถานที่ที่ใช้สำหรับเลี้ยงหลานในตอนกลางวัน

ยายสาและสามีถูกทอดทิ้งให้อยู่กับหลานมาประมาณ 2 ปี ในปีแรก ๆ บิดา - มารดาของเด็กยังอยู่ดูแลบุตรของตนและทำงานรับจ้างภายในตัวจังหวัดแต่เมื่อบุตรอายุได้ประมาณ 1 ปี บิดา-มารดาของเด็กก็เข้ารับจ้างทำงานในกรุงเทพฯ ฯ โดยทิ้งบุตรไว้ให้ยายสาและสามีดูแล ยายสาให้ข้อมูลว่า บิดา - มารดาของเด็กจะกลับมาในช่วงเทศกาลเช่น สงกรานต์ ลอยกระทง แล้วแต่ช่วงเวลาที่สามารถลางานกลับมาได้ ยายสาได้รับรายได้จากบุตรที่ทอดทิ้งหลานให้ ยายสาดูแลประมาณ 400 - 500 บาทต่อครั้งซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอนบางครั้งก็ไม่ได้หลายเดือนติดต่อกัน ยายสาให้ข้อมูลว่าการที่ต้องรับภาระดูแลหลานซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังซุกซนนั่น บางวันเหนื่อยแทบขาดใจ แต่บางครั้งก็มีความสุขที่ได้เลี้ยงดูหลาน มีความรู้สึกว่าคุณรักที่เกิดขึ้นนั้นมากมายนักบางครั้งคิดว่าความรักที่มีให้มากกว่าความรักที่มีให้บุตรของตนเองและยายสายังคงคาดหวังอยากให้หลานมีการเจริญเติบโต แข็งแรง ฉลาด จะได้มีอาชีพที่หาเลี้ยงตนเองได้ และสามารถดูแลยายสาได้

กรณีที่ 2 หนู เนินนาน (นามสมมุติ)

อายุ 71 ปี รูปร่างอ้วน สถานภาพสมรส คู่ ยายหนุมีบุตรทั้งหมด 5 คน เป็นผู้หญิง 4 คน ผู้ชาย 1 คน บุตรทุกคนมีครอบครัวและแยกบ้านกันหมด ยายหนุต้องรับภาระดูแลหลานซึ่งเป็นลูกของบุตรชายคนที่ 3 จำนวนหลานที่ดูแลคือ 2 คน เป็นผู้หญิง 1 คน ผู้ชาย 1 คน โดยมีอายุ 6 ขวบ

และ 4 ขวบ ตามลำดับ บิดา-มารดาของเด็กทั้งหลานไว้กับยายหนูตั้งแต่เล็กเพื่อเข้าทำงาน ในกรุงเทพฯ โดยทำงานเป็นช่างตัดกระดาษซึ่งรับช่วงมาจากผู้รับเหมา มีรายได้ไม่แน่นอน โรคประจำตัวของยายหนูคือ โรคความดันโลหิตสูงและข้อเสื่อมรับการรักษอย่างต่อเนื่องที่ศูนย์ สุขภาพชุมชนใกล้บ้าน ประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงตนเองและหลานด้วยอาชีพทำนา ซึ่งมีเนื้อที่นา ประมาณ 5 ไร่ มีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายประมาณ 3,000-4,000 บาท ส่วนรายได้ที่ได้รับจากบุตร ไม่แน่นอน บางเดือนก็ได้รับ บางเดือนก็ไม่ได้รับและจำนวนเงินที่ได้รับนั้นประมาณ ครั้งละ 500-1,000 บาท ลักษณะบ้านเป็นบ้านปูนชั้นเดียวขนาดเล็ก บ้านก่ออิฐรูปบล็อกฝาผนังบางส่วน ฉาบด้วยปูน บางส่วนเป็นลักษณะอิฐเปลือย หลังคามุงด้วยสังกะสี ภายในบ้านมีการวางสิ่งของ ไม่เป็นระเบียบ หน้าบ้านมีแคร่สำหรับนั่งเล่น

ยายหนูให้ข้อมูลว่าหลานชายนั้นมีโรคประจำตัวคือโรคลมชักต้องรับประทานยา อยู่ตลอดเวลาโดยยาที่รับประทานคือ Depakin ซึ่งต้องรับประทานจนกว่าหลานจะอายุได้ประมาณ 5 ขวบ ซึ่งปัจจุบันนี้หลานชายอายุ 4 ขวบ แพทย์จึงจะให้หยุดรับประทานยา ยายหนูมีความทุกข์ เนื่องจากวิตกกังวลเวลาหลานไม่สบายเกรงหลานจะชักเพราะเป็นโรคประจำตัวของหลานและยาย ยังมีความทุกข์จากโรคประจำตัวของตนคือโรคความดันโลหิตสูงและข้อเสื่อมซึ่งต้องรับยากินตลอด บางครั้งถึงกับเดินไม่ไหวเนื่องจากอาการข้อเสื่อมที่กำเริบ ด้านความสุขภาพยายมีความสุขที่ได้เลี้ยงดู หลานได้เห็นการเจริญเติบโตของหลานและพัฒนาการของหลานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวันและยายยังมีความสุขที่ตนเองยังมีชีวิตอยู่ได้เลี้ยงดูหลานเพราะตนไม่ยากเป็นอะไรไปจนกว่าจะเห็นหลาน ทั้งสองมีความสุขส่วนความคาดหวังยายอยากให้หลานที่ตนเองดูแลมีสุขภาพที่แข็งแรงหายจาก โรคภัยไข้เจ็บ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีกินมีใช้มีบ้านอยู่อาศัยเช่นคนอื่น

กรณีที่ 3 ด้า สงบใจ (นามสมมุติ)

อายุ 65 ปี รูปร่างผอมบาง สถานภาพสมรส คู่ มีโรคประจำตัวคือปวดข้อ รับประทานยา ที่ศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้าน ประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงครอบครัวและหลานด้วยการรับจ้าง ทั่วไป มีรายได้ประมาณวันละ 50 - 100 บาท อาชีพรับจ้างส่วนใหญ่ที่ทำคือ รับจ้างหักใบยาสูบ ยายด้ามีบุตร 1 คนเป็นผู้ชาย บุตรมีครอบครัวและหย่าร้างกันจึงทิ้งหลานไว้ให้ยายด้าดูแล 1 คน เพศชาย อายุ 5 ปี โดยทั้งบิดา - มารดาที่หย่าร้างกันไม่มีใครที่จะรับผิดชอบดูแลบุตรของตนโดย อ้างว่าบุตรของตนนั้นเป็นเด็กกำลับ้านกาลิเมืองเนื่องจากให้เหตุผลว่าเด็กนั้นมี 4 ขวัญเป็นเด็กไม่ดี จึงทิ้งเด็กไว้ไม่ดูแล หลานที่ยายดูแลนั้นเป็นเด็กที่คลอดก่อนกำหนดมีอายุตอนคลอดประมาณ 6 เดือนเมื่อคลอดออกมาแพทย์จึงต้องให้การดูแลรักษาที่โรงพยาบาลอีกเกือบ 5 เดือน ซึ่งในระหว่างที่เด็กนอนอยู่โรงพยาบาลนั้น บิดา-มารดาของเด็กไม่เคยที่จะมาดูแลลูกเลย แม้สักครั้งเดียว ในปัจจุบันยายยังต้องรับภาระดูแลที่สาวที่อยู่คนเดียวและมีอาการทางจิตอีกด้วย

ลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูงฝาบ้านตีแปะด้วยไม้เก่า ๆ ภายในบ้านมีการวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ ยายดำถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังกับหลานมาเป็นระยะเวลาเกือบ 5 ปี บิดามารดาของเด็กไม่เคยช่วยเหลือด้านการเงินหรือดูแลใด ๆ รายได้ที่ใช้ในปัจุบันมาจากการรับจ้างหักโบายาสูบของยายดำและสามีทั้งสิ้น ยายดำมีความทุกข์ที่เกิดขึ้นทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ในด้านร่างกายยายมีอาการปวดกล้ามเนื้อขาเนื่องจาก เป็นโรคข้อเข่าเสื่อม โดยเฉพาะเวลาที่ยายทำงานหนัก ๆ และยายมีความทุกข์ว่าถ้าตนตายไปหลานจะได้เรียนหนังสือหรือไม่ จะกินอยู่อย่างไรและใครจะดูแลเพราะพ่อและแม่ของหลานยังมองว่าลูกของตนนั้นกาลิบ้านกาลิเมืองซึ่งยายก็พยายามที่จะให้ลืมความทุกข์ด้วยการพยายามไม่คิด ทำใจให้โล่งแต่ก็ช่วยยายให้ลืมความทุกข์ได้น้อยมากยายบอกว่าบางครั้งนอนไม่หลับจนต้องฟังยานอนหลับซึ่งยายก็รู้ว่ามิใช่แต่ยายก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ด้านความสุขยายดำมีความสุขเมื่อหลานที่ตนเลี้ยงดูไม่เจ็บป่วยหลานร่าเริงมีความสุข มีสุขภาพที่ดี และได้อยู่ด้วยกันตามประสาอายุหลาน และยายมีความคาดหวังว่าในบั้นปลายชีวิต หลานที่ตนเองดูแลจะกลับมาดูแลตนบ้างและเมื่อหลานโตขึ้นไม่อยากจะเห็นหลานประพาศิตนเช่นเดียวกับบิดา ต้องการให้หลานมีความรับผิดชอบต่อบุตรและบิดามารดาของตนเอง

กรณีที่ 4 ชบา ช่อม่วง (นามสมมุติ)

อายุ 67 ปี สถานภาพสมรส คู่ มีโรคประจำตัวคือเบาหวาน รับการรักษาอย่างต่อเนื่องที่ศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้านเนื่องจากมีทีมแพทย์โรคคลินิกเบาหวานออกให้บริการในแต่ละเดือน ยายชบาจึงไม่ต้องไปรับยาที่โรงพยาบาลซึ่งสะดวกต่อการรับบริการ ยายชบาประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงครอบครัวและหลานด้วยอาชีพรับจ้างซึ่งส่วนมากเป็นการรับจ้างขุดดินมีรายได้ประมาณหลุมละ 50 - 100 บาทแล้วแต่ความลึกของหลุม บางครั้งสามีของยายชบาก็ต้องรับจ้างตัดหญ้าเพื่อหารายได้อีกทาง มีรายได้ประมาณวันละ 100 บาทแต่รายได้ของสามีที่หามาได้ส่วนหนึ่งก็ถูกใช้ในการซื้อเหล้ามาดื่มเนื่องจากสามีของคุณยายชบานั้นติดเหล้าและในช่วงที่ไม่มีใครจ้างตัดหญ้ารายได้ของยายชบาส่วนหนึ่งก็ต้องให้สามีในการซื้อเหล้า ลักษณะบ้านของยายชบาเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนเตี้ย ตีแปะด้วยไม้และสังกะสีและบางแห่งแปะด้วยถุงปุย ยายชบามีบุตรด้วยกันทั้งหมด 2 คน เป็นผู้หญิงทั้งสองคนและทุกคนมีครอบครัวกันหมด ยายชบาต้องรับภาระดูแลหลาน 1 คน เพศชายอายุประมาณ 5 ขวบ เนื่องจากบิดา - มารดาของเด็กหย่าร้างกันและไปมีครอบครัวใหม่จึงทอดทิ้งบุตรไว้ให้ยายชบาดูแล

ยายชบาให้ข้อมูลว่าเมื่อบิดา - มารดาของเด็กหย่าร้างกันบิดาของเด็กก็ไปรับจ้างขับรถแท็กซี่ในกรุงเทพฯ นาน ๆ จึงจะส่งเงินมาให้ 500 - 1,000 บาท บางปีก็ไม่เคยส่ง ส่วนมารดาของเด็กซึ่งเป็นบุตรของยายชบานั้นหลังจากหย่าร้างกันแล้วก็มีสามีใหม่และปัจจุบันนั้นป่วย

เป็นมะเร็งเต้านมและไม่สามารถทำงานได้จึงไม่มีเงินที่จะส่งมาให้ยายชบาและบุตร แม้แต่จะกลับมาดูแลมารดาและบุตรยังไม่สามารถทำได้เนื่องจากโรคมะเร็งที่ลุกลามเข้าสู่ระยะที่ 3 แล้วยายชบา มีความทุกข์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากในแต่ละวันยายชบาต้องเลี้ยงดูหลานซึ่งอยู่ในวัย 5 ขวบ ต้องดูแลทุกอย่างตั้งแต่เข้าก่อนไปโรงเรียนและเมื่อกลับจากโรงเรียนและในระหว่างวันยายชบาต้องทำงานรับจ้างซึ่งงานที่ทำส่วนใหญ่ก็เป็นงานที่ใช้แรงงาน เช่น ชุดดิน ทำให้ยายชบามีอาการเจ็บเนื้อเจ็บตัวตลอด บางวันถึงกับจับไข้และยายยังมีความทุกข์ที่สามีของตนนั้นมีนิสัยติดเหล้า เมื่อดื่มมาแล้วก็จะโวยวายเป็นประจำและยายยังมีความทุกข์เนื่องจากสงสารบุตรสาวของตนที่ป่วยเป็นมะเร็งเต้านมอยากที่จะดูแลบุตรสาวด้วยตนเอง ด้านความสุขยายชบามีความสุขเมื่อได้เห็นหน้าหลานมีความสุขใจ อิ่มใจ หายเหนื่อยเบียบหลานเป็นที่สุดของหัวใจเหมือนเป็นตัวแทนของบุตรสาว และในบั้นปลายชีวิตยายชบายังคาดหวังว่าบุตรสาวที่ป่วยเป็นมะเร็งเต้านม จะกลับมาอยู่กับลูกและตนเพื่อที่ยายชบาจะได้ดูแลบุตรสาวในวาระสุดท้ายของชีวิตซึ่งแม้จะเป็นการดูแลที่ทรมาณและเป็นช่วงที่ได้อยู่กันในระยะเวลาสั้น ๆ ก็ตามแต่เมื่อจะจากกันก็ขอให้ตนได้พบเห็นหน้าลูกอีกสักครั้ง

กรณีที่ 5 มา ใจร้าว (นามสมมุติ)

อายุ 73 ปี สถานภาพสมรส คู่ มีโรคประจำตัวคือ ข้อเสื่อม รับการรักษาเมื่อมีอาการอย่างต่อเนื่องที่ศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้าน ตามาประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงครอบครัวและหลานด้วยอาชีพรับจ้างตัดผม มีรายได้ประมาณเดือนละ 2,000 - 3,000 บาท ลักษณะบ้านของตามาเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวได้ถูกลง ติแปะด้วยไม้ ลักษณะกลางเก่ากลางใหม่ ตามามีบุตรด้วยกันทั้งหมด 2 คนเป็นผู้หญิงทั้งสองคน และทุกคนมีครอบครัวกันหมด ตามาและภรรยาต้องรับภาระดูแลหลาน 1 คนอายุประมาณ 4 ขวบ เนื่องจากบิดา - มารดาเด็กหย่าร้างกันและไปมีครอบครัวใหม่ทอดทิ้งบุตรไว้ให้ตามาดูแลตั้งแต่อายุได้ประมาณ 2 ปี

ตามาให้ข้อมูลว่าเมื่อบิดา - มารดาของเด็กหย่าร้างกันตามา มีความทุกข์เนื่องจากต้องยืนตัดผมนาน ๆ แล้วจะมีอาการปวดกล้ามเนื้อขาและอาการปวดเพิ่มขึ้นอีกเมื่อต้องดูแลหลาน วังตามหลาน ตามา มีความทุกข์ที่ต้องดูแลภรรยาซึ่งป่วยเป็นอัมพฤกษ์ไม่สามารถดูแลตนเองได้ทำให้ตามาต้องรับภาระทุกอย่างในครอบครัวซึ่งสิ่งที่ตามาทำได้เพื่อให้ลืมความทุกข์ได้บ้างคือคุยกับเพื่อนบ้าน ด้านความสุขตามา มีความสุขเมื่อได้เห็นหลานนั้นเติบโตขึ้นและหลานไม่เจ็บป่วย และยังคาดหวังว่าเมื่อหลานโตขึ้นจะเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่อยู่เพียงลำพังและให้การดูแลหลานอายุไม่เกิน 6 ขวบและบางคนรับภาระดูแลบุคคลอื่นที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จำนวน 7 คน ผู้ให้ข้อมูลในลักษณะของกลุ่ม

นี้ได้แก่ ยายบัวโรย, ยายบุญพา, ยายตุ่น, ยายแกม, ยายมี, ยายมะลิ, ยายพุดซ้อน (นามสมมติ) ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละรายมีดังนี้

กรณีที่ 6 บัวโรย ชื่นบาน (นามสมมติ)

อายุ 68 ปี รูปร่างผอมสูง สถานภาพสมรส หม้าย โรคประจำตัวคือ โรคปวดหลัง และกระเพาะอาหาร รับประทานยาจากศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้านและบางครั้งรับประทานกับแพทย์ประจำตำบล ประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงตนเองและหลานโดยการรับจ้างกรองหม้อคา (สำหรับใช้ล้างหลังคาบ้านมีลักษณะเป็นตลับ ๆ ทำมาจากหม้อคาที่นำมาตากแดดให้แห้งและเอามากรองให้เป็นตลับ) ในการรับจ้างกรองหม้อคาขายบัวโรยได้ค่าจ้างตลับละ 2 บาท มีรายได้ประมาณวันละ 20 บาท ลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนเตี้ย ฝาบ้านตีแปะด้วยหม้อคาและสังกะสี หลังคามุงด้วยหม้อคา พื้นบ้านปูด้วยไม้เก่าและผุหลายชนิด ยายบัวโรยมีบุตรทั้งหมด 5 คน เป็นผู้ชาย 4 คน ผู้หญิง 1 คน บุตรทุกคนแยกบ้านไปมีครอบครัวทั้งหมด ทิ้งหลานไว้ให้ยายบัวโรยดูแลทั้งหมด 2 คนเป็นผู้ชายอายุ 7 ปีและ 4 ปีโดยหลานที่ดูแลเป็นบุตรของลูกชายคนโต และลูกสาวคนเล็ก

ด้านความทุกข์เนื่องจากยายบัวโรยถูกทอดทิ้งให้อยู่กับหลานตามลำพังมาประมาณ 4 ปี ในปีแรก ๆ สามีของ ยายบัวโรยยังมีชีวิตอยู่จึงช่วยกันดูแลแต่เมื่อ 2 ปีที่ผ่านมาสามีของยายบัวโรยเสียชีวิต ปัจจุบันจึงต้องดูแลหลานเพียงลำพัง ยายบัวโรยให้ข้อมูลว่าบิดา - มารดา ของเด็กนาน ๆ จึงจะกลับบางปี ก็ไม่กลับและนาน ๆ จึงจะส่งเงินมาให้ยายและหลานบางครั้ง 500 บาท บางครั้ง 1,000 บาท ซึ่งยายบัวโรยให้ข้อมูลว่าไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในแต่ละวันทำให้ยายบัวโรยต้องรับจ้างทำงานอย่างอื่นนอกจากกรองหม้อคา เช่น หักใบยาสูบ หักข้าวโพด เกี่ยวถั่ว ซึ่งงานที่ทำบางครั้งต้องไปทำที่อำเภออื่น ยายบัวโรยจึงเกิดความทุกข์ทั้งจากภาวะโรคภัยไข้เจ็บของตนเองซึ่งอาการของโรคกระเพาะอาหาร จะกำเริบเป็นระยะ ๆ เนื่องจากการรับประทานยาที่ไม่ต่อเนื่อง และรับประทานอาหารไม่เป็นเวลารวมทั้งอาการปวดหลังที่ยายให้ข้อมูลว่ามันปวดมากขึ้นเรื่อย ๆ และเมื่อหลานไม่สบายยายต้องดูแลตลอดเวลาทำให้ไม่ค่อยได้พักผ่อนและความสุขที่เกิดขึ้นนั้นยายพบว่ายามใดที่หลานอยู่สุขสบายไม่เจ็บไข้ยามนั้น เป็นความสุขที่สุดแล้วสำหรับยายบัวโรย ยายบัวโรยมีความรัก ความผูกพันกับหลาน รักยิ่งกว่าลูก และยายบัวโรยยังคาดหวังว่าบุตรของตนจะกลับมาดูแลตนเอง และหลาน และเมื่อหลานโตขึ้นอยากให้หลานดูแลตนเองยามแก่ชราบ้าง

กรณีที่ 7 บุญพา มาหวัง (นามสมมติ)

อายุ 85 ปี รูปร่างผอมบาง สถานภาพสมรส หม้าย โรคประจำตัวที่มีคือ โรคคอพอก เป็นพิษและความดันโลหิตสูง ประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงตนเองและหลานด้วยการค้าขาย

โดยของที่ขายคือเหล้าป่า ซึ่งต้มในหม้อบ้านโดยคนต้มเหล้าจะนำมาส่งที่บ้านของยาย จะมีกำไรประมาณ วันละ 40 - 50 บาท บางครั้งถูกตำรวจจับเนื่องจากอาชีพขายเหล้าป่าที่ผิดกฎหมาย แต่ยายก็ต้องทำต่อไป เพราะไม่รู้ว่าจะไปประกอบอาชีพอะไรเลี้ยงหลาน ยายบุญพามีบุตรทั้งหมด 4 คน เป็นหญิง 3 คน ผู้ชาย 1 คน โดยลูก ๆ ทุกคนแยกบ้านมีครอบครัวกันไปหมด ยายบุญพาต้องดูแลหลานอีก 2 คน เป็นผู้ชาย 1 คน อายุ 10 ปี ผู้หญิง 1 คนอายุประมาณ 4 ปี ซึ่งบิดาของเด็กนั้นเสียชีวิตเนื่องจากถูกยิงและมารดาของเด็กก็มีสามีใหม่ทิ้งลูกไว้ไม่กลับมาดูแล หลานผู้ชายซึ่งเป็นคนโตต้องออกทำงานนอกบ้านด้วยการขับรถแมคโคร ซึ่งใช้ในการขุดดิน ขณะที่ให้สัมภาษณ์ ยายเล่าว่าหลานชายสามารถบังคับรถและยกขาแมคโครได้หนึ่งข้าง หลานทั้งสองนั้นถึงจะเป็นหลานแต่จะเรียกยายบุญพาว่าแม่ทุกคำ ลักษณะบ้านเป็นบ้านปูนชั้นเดียว ก่ออิฐบล็อกขึ้นมา โดยไม่มีการฉาบ กว้างประมาณ 8 เมตร หลังคามุงด้วยสังกะสีเก่า ๆ ภายในบ้านมีการวางสิ่งของอย่างระเกะระกะมองเห็นที่นอนและมุ้งถูกมัดอยู่กลางบ้านโดยไม่มีการพับเก็บ หน้าบ้านมีแคร่สำหรับยายนั่งเล่นเพื่อใช้ในการค้าขายและสำหรับพักผ่อนในเวลาเดียวกัน

ความทุกข์ของยายบุญพาซึ่งถูกทอดทิ้งให้อยู่กับหลานเพียงลำพังมาประมาณ 4 ปี นับตั้งแต่พ่อของเด็กตาย โดยลูกคนอื่น ๆ ก็อ้างว่าไม่มีเวลามาหาต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ยายบุญพาให้ข้อมูลว่าบางครั้ง 2 - 3 เดือนจึงจะมีลูก ๆ มาหาสักครั้ง โดยยายบอกว่าทุกคนคงลืมคิดไปว่ายังมีแม่ซึ่งรอคอย ความช่วยเหลือจากลูก ๆ อยู่ เนื่องจากอายุที่มากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เหมือนเมื่อก่อนยายบุญพาจึงมีความทุกข์มากทั้งทางร่างกายและจิตใจทางด้านร่างกาย ยายมีอาการเจ็บปวดเนื้อตัวโดยเฉพาะบริเวณขาทางด้านจิตใจยายมีความห่วงใยหลานที่ยังเล็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้และถ้าตนเองเสียชีวิตในตอนนี้ หลานทั้งสองนั้นจะอยู่อย่างไร ในบั้นปลายชีวิตของยายบุญพา อยากให้หลานทั้งสองนั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองได้

กรณีที่ 8 ตุ่น ดินตา (นามสมมุติ)

อายุ 89 ปี รูปร่างผอมบาง สถานภาพสมรส หม้าย โรคประจำตัวคือคอพอกเป็นพิษ และความดันโลหิตสูง โรคคอพอกนั้นระยะแรก ๆ เมื่อประมาณ 20 ปีก่อนเคยเข้ารับการรักษา และแพทย์บอกว่าเป็นคอพอกไม่มีพิษต่อมาเริ่มมีความผิดปกติ เช่น เหนื่อยง่าย ใจสั่น แพทย์ระบุว่าคอพอกนั้นกลายเป็นคอพอกเป็นพิษและคอของยายตุ่นก็โตขึ้นเรื่อย ๆ ยายตุ่นรับการรักษาด้วยการรับประทานยาแต่ไม่ต่อเนื่องจนกระทั่งหยุดยาเอง คอของตุ่นก็โตขึ้นเรื่อย ๆ และมีอาการเจ็บป่วยอยู่บ่อย ๆ ยายตุ่นดูแลตนเองด้วยการเข้ารับการรักษาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้าน โดยจ้างสามล้อถีบในหมู่บ้านมาหรือบางครั้งเพื่อนบ้านพามา ยายตุ่นประกอบอาชีพด้วยการรับจ้างถางหญ้ามีรายได้ประมาณวันละ 10 - 20 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่มีใครจ้างเนื่องจากอายุ

ที่มากและสภาพร่างกายที่ผอมจนเป็นที่น่าสังเวชแก่เพื่อนบ้าน รายได้ที่ยายตุ่นได้รับ ยายตุ่นให้ข้อมูลว่าได้จากเบี้ยยังชีพซึ่งจ่ายปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 3,000 บาท และการช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์จังหวัดเมื่อ 6 ปีที่แล้วโดยให้เงินมา 8,000 บาทในการซ่อมแซมบ้านพักและเอาไว้สำหรับใช้จ่ายในชีวิตประจำวันซึ่งก็เป็นการช่วยเหลือเพียงครั้งเดียว ลักษณะบ้านของยายตุ่นเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนเตี้ย ฝาบ้านตีแปะด้วยสังกะสีและไม้หลังคามุงด้วยสังกะสีและไม้เก่า ๆ หน้าบ้านมีสะพานไม้ทอดจากพื้นดินขึ้นไปยังตัวบ้าน บ้านของยายตุ่นอยู่ติดกับถนนใน ซอยเข้าหมู่บ้าน

ยายตุ่นมีบุตรทั้งหมด 5 คน เป็นหญิง 2 คน ชาย 3 คน โดยบุตรสาวคนโตป่วยด้วยอาการทางจิตไม่สามารถประกอบอาชีพหรือช่วยเหลือตนเองได้ต้องเป็นภาระที่ยายตุ่นต้องดูแล ส่วนบุตรที่เหลือก็มีครอบครัวและแยกบ้านกันหมดยายตุ่นยังต้องรับภาระดูแลหลาน 1 คนผู้ชาย อายุประมาณ 5 ขวบ โดยบิดา - มารดาเด็กหย่าร้างกันและมารดาของเด็กยังติดคุกเนื่องจากคดีค้ายาเสพติด มารดาของเด็กทิ้งบุตรไว้ตั้งแต่สะเตือยังไม่หลุดโดยคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาล ยายตุ่นจึงต้องรับภาระเลี้ยงดูมาตั้งแต่แรกคลอด การเลี้ยงหลานบางครั้งจึงต้องใช้เชือกมัดขาติดไว้กับเสาบ้านเพื่อป้องกันหลานวิ่งออกถนน ซึ่งยายตุ่นให้ข้อมูลว่าเป็นความทุกข์ทรมานใจมากที่สุดแต่มันก็เป็นทางออกที่ดีที่สุด

ด้านความทุกข์เนื่องจากบิดาของเด็กไม่เคยกลับมาดูแลบุตรของตนเลย และเมื่อมารดาของเด็กออกจากคุกก็ไม่เคยกลับมาดูแลบุตรเช่นกัน จนกระทั่งเมื่อปีที่ผ่านมามารดาของเด็กกลับมาเยี่ยมบุตรและยายตุ่นแต่ก็ไม่ได้กลับมาอยู่ดูแลเนื่องจากมารดาของเด็กมีครอบครัวใหม่ ยายตุ่นมีความทุกข์ทรมานมากทั้งจากภาวะโรคประจำตัวของตนเอง และในด้านจิตใจยายตุ่นมีความทุกข์ทรมานใจมากเมื่อคิดถึงบุตรสาวตนเองที่ป่วยด้วยภาวะจิตบกพร่องรวมทั้งหลานที่ยังเล็กและยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่ในอีกมุมหนึ่งคือความสุขที่ยายตุ่นพอจะมี คือการที่ได้อยู่ใกล้ ๆ หลาน ยายตุ่นให้ข้อมูลว่าความรักที่มีให้หลานนั้นรักยิ่งกว่ารักตนเอง

กรณีที่ 9 แกม ก้านแก้ว (นามสมมติ)

อายุ 70 ปี รูปร่างผอมบาง เวลาเดินหลังงอเล็กน้อย สถานภาพสมรส หม้าย มีโรคประจำตัวคือ คอพอกเป็นพิษ ไม่ได้ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงตนเองด้วยอาชีพทำนา เนื้อที่ประมาณ 10 กว่าไร่ โดยทุกระบวนการของการทำนานั้นยายแกมใช้วิธีการจ้างเนื่องจากสภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวย มีรายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายทุกอย่างประมาณปีละ 4,000 - 5,000 บาท ลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง ฝาตีแปะด้วยไม้และสังกะสี บางส่วนของบ้านผุพัง หลังคามุงด้วยสังกะสีเก่า ๆ หน้าบ้านมีแคร่ซึ่งทำจากไม้ไผ่เป็นที่นั่งเล่น ใต้ถุนบ้าน มีเล้าไก่ซึ่งเลี้ยงไว้สำหรับประกอบอาหารในครอบครัว ยายแกมมีบุตร

ด้วยกันทั้งหมด 10 คน เสียชีวิตตั้งแต่ยังเล็ก 2 คน ปัจจุบันเหลือ 8 คน เป็นผู้หญิง 3 คน ผู้ชาย 5 คน โดยบุตรชายคนเล็กพิการหลังคดตั้งแต่กำเนิดไม่สามารถทำงานหนักได้จึงต้องเป็นภาระที่ยายแถมต้องดูแลในบางส่วน บุตรที่เหลือมีครอบครัวและแยกบ้านกันไปหมด ยายแถมต้องรับภาระดูแลหลานผู้ชายอายุ 5 ขวบ ซึ่งบิดา-มารดาของเด็กจะกลับมาบ้านปีละครั้ง บางครั้งก็ปีใหม่บางครั้งก็สงกรานต์ และส่งเงินมาให้บางเดือน 200 บาท บางเดือน 300 บาท ซึ่งไม่แน่นอน ทำให้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่ต้องใช้ในแต่ละวัน ยายแถมจึงต้องหารายได้เพิ่มด้วยการทำนา

ด้านความทุกข์ของยายแถม เนื่องจากยายแถมมีโรคประจำตัวคือคอกพอกเป็นพิษเวลาเดินหรือทำงานมาก ๆ ยายแถมจะมีอาการใจสั่น อ่อนเพลียและอาการของโรคที่ทิวความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ บางครั้งอยู่เฉย ๆ ก็รู้สึกใจสั่น อายุของยายที่มากขึ้นการเดินทางก็ไม่เหมือนก่อนบางครั้งต้องวิ่งตามหลาน ยายจึงมีอาการเจ็บเนื้อเจ็บตัวบางครั้งยายบอกว่านอนเหมือนไม่ได้นอนความรู้สึกเหมือนตัวเองลอยอยู่ซึ่งยายแถมก็พยายามคิดว่านี่เป็นเวรกรรมของยาย ด้านความสุขยายบอกว่า การที่ยายได้เห็นหน้าหลานได้เลี้ยงดูหลานซึ่งเปรียบเหมือนแก้วตาดวงใจยายก็มีความสุข ขึ้นใจ และยายยังคาดหวังว่าในบั้นปลายชีวิตอยากให้ลูกกลับมาอยู่บ้านและในภายภาคหน้าเมื่อหลานโตขึ้นอยากให้หลานเป็นคนดีไม่ระรานใครในบั้นปลายชีวิตจะได้ไม่ลำบากเหมือนตน

กรณีที่ 10 มี มากสุข (นามสมมุติ)

อายุ 73 ปี รูปร่างผอมบาง ดวงตาข้างซ้ายมองไม่เห็นเนื่องจากเกิดอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา สถานภาพสมรส หม้าย โรคประจำตัวคือ ข้อเสื่อม โดยจะมีอาการปวดบริเวณข้อเข่าและหลังมากที่สุด ประกอบอาชีพในการหาเลี้ยงตนเองและหลานด้วยการทำไม้กวาด มีรายได้ประมาณ เดือนละ 500 -1000 บาท แล้วแต่ปริมาณงานที่ทำ ลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง ใต้ถุนบ้านผูกเปลที่ทำจากผ้าถุงเก่าของยายซึ่งแขวนไว้สำหรับให้หลานนอนในเวลากลางวัน ยายมี มีบุตร 1 คน เป็นผู้หญิงและต้องดูแลหลาน 1 คนอายุ 1 ปีครึ่ง เพศหญิง ซึ่งยายให้ข้อมูลว่าเลี้ยงมาตั้งแต่เกิด เพราะบิดา - มารดาของเด็กต้องไปทำงานในกรุงเทพฯเนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน ยายจึงต้องเลี้ยงดูหลานด้วยการใช้น้ำข้าวละลายด้วยน้ำตาลกับเกลือ บางครั้งก็เอาน้ำเต้าหู้กับน้ำข้าวใส่ขวดให้หลานได้รับประทานเนื่องจากมีราคาถูกว่านมผง

ด้านความทุกข์เนื่องจากยายมีอยู่กับหลานตามลำพัง เพราะบิดา - มารดาของเด็กเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯจะกลับมาบ้านปีละครั้ง และจะนำเงินมาให้ 1,000 - 2,000 บาท ซึ่งยายให้ข้อมูลว่าไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละวันจึงต้องรับจ้างกวาดไม้กวาดเพื่อหารายได้เสริม ยายมีให้ข้อมูลว่าตั้งแต่ดูแลหลานตนเองเจ็บป่วยอยู่บ่อย ๆ ยายมีความทุกข์ทรมานเนื่องจากโรคข้อเสื่อมมีอาการปวดมากเมื่อทำงานมาก ๆ ด้านความสุขยายก็มีความสุขที่ได้ดูแลหลานได้เห็นหน้าหลาน

ช่วยให้คลายเหงาได้ ในด้านความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตนั้นยายมีไม่คาดหวังสิ่งใด มีความรู้สึกหมดอาลัย หมดกำลังใจในการใช้ชีวิต ขอเพียงต้องการให้บุตรนั้นกลับมาอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร และตนเองบ้าง

กรณีที่ 11 พุดซ้อน ดอนรัก (นามสมมุติ)

อายุ 67 ปี รูปร่างผอมบาง สถานภาพสมรส หม้าย โรคประจำตัวคือ ข้อเสื่อม รับประทานยาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้าน โรงพยาบาล และบางครั้งซื้อยารับประทานเอง อาการปวดข้อของยายพุดซ้อนปวดมากเมื่อเดินตามหลานมาก ๆ ยายพุดซ้อนมีบุตรทั้งหมด 2 คน เป็นหญิง 2 คน โดยบุตรสาวคนโตนั้นมีครอบครัว และแยกบ้านไปแล้ว ส่วนลูกสาวคนเล็กนั้น ทำงานรับจ้างในกรุงเทพฯ และได้ทิ้งหลานไว้ให้ ยายพุดซ้อนดูแล จำนวน 1 คน อายุประมาณ 2 ขวบ โดยทิ้งไว้ให้ยายพุดซ้อนดูแลตั้งแต่เล็ก ๆ นาน ๆ จึงจะกลับมาสักครั้ง เช่น ช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ หรือเมื่อมีธุระจึงจะกลับบ้าน ยายพุดซ้อนประกอบอาชีพด้วยการทำนา ประมาณ 7 - 8 ไร่ มีรายได้รวมประมาณเดือนละ 3,000 บาท รายได้จากบุตรซึ่งได้รับนั้นบางเดือนก็เพียงพอ แต่บางเดือนก็ไม่เพียงพอในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ลักษณะบ้านของยายพุดซ้อนเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนเตี้ย ฝาบ้านเป็นไม้ หลังคามุงด้วยสังกะสี หน้าบ้านมีแคร่ที่นั่งเล่นสำหรับเลี้ยงหลาน และเด็กคนอื่นในละแวกนั้นมานั่งเล่นกับหลาน

ด้านความทุกข์ยายพุดซ้อนมีความทุกข์เนื่องจากภาวะปวดขาเนื่องจากโรคข้อเสื่อม และตนที่ต้องเดินตามหลาน และยายก็นึกสงสารหลานที่อายุยังน้อยมากถ้าตนเป็นอะไรไป ซึ่งยายก็พยายามที่จะทำใจให้โล่งไม่คิดด้วยการพาหลานไปคุยกับเพื่อนบ้าน ในการเลี้ยงดูหลานบางครั้ง ยายพุดซ้อนก็มีความสุขเมื่อได้เห็นหน้าหลานและมีหลานอยู่ใกล้ ๆ เมื่อหลานพูดคุยด้วยก็รู้สึกปลื้มใจบางทีลืมความเจ็บปวดไปได้ ความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตยายพุดซ้อนมีความคาดหวังว่าลูกจะกลับมาอยู่ดูแลตนบ้าง

กรณีที่ 12 มะลิ หอมหวาน (นามสมมุติ)

อายุ 69 ปี รูปร่างผอมบาง สถานภาพสมรส หม้าย โรคประจำตัวคือ ความดันโลหิตสูง และหัวใจเต้นผิดจังหวะ รับประทานยาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้านและโรงพยาบาลประจำจังหวัด ยายมะลิอาศัยอยู่กับหลาน 2 คน ซึ่งหลานนั้นมีอายุประมาณ 2 ขวบ และหลานนั้นป่วยบ่อยด้วยโรคที่เกี่ยวกับปอดและลำไส้ บางครั้งปอดบวม บางครั้งมีปัญหาเรื่องระบบย่อยอาหาร และการขับถ่าย หลานต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดอยู่เป็นประจำ บุตรนั้นไปทำงานในกรุงเทพฯ และไม่กลับมาเป็นเวลาเกือบสองปี บ้านของยายมะลินั้น ลักษณะบ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใต้ถุนสูง บริเวณในบ้านในมีการจัดวางสิ่งของระเกะระกะ พื้นบ้านนั้นสกปรก บริเวณด้านล่างของบ้านก็รกไปด้วยหญ้าที่ขึ้นสูงอยู่โดย

ด้านความทุกข์ยายมะลิบอกว่าเลี้ยงหลานนั้นก็รู้สึกเหนื่อยมาก ยายมะลิจะรู้สึกเหนื่อยมากเมื่อต้องเดินตามหลานมาก ๆ หรือทำอะไรหนัก ๆ บางทีเหนื่อยแทบขาดใจต้องนั่งพักเมื่อหายเหนื่อยจึงเดินตามหลาน ยายมะลิไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเนื่องจากต้องดูแลหลาน และตนเองก็อายุมากแล้ว รายได้ที่ได้รับได้จากบุตรที่ส่งมาให้ บางเดือนก็ 500 บางเดือน 1,000 ไม่นานแล้วแต่รายได้ของบุตรว่าเดือนนั้นรายได้มากน้อยอย่างไร บ่อยครั้งที่ยายมะลิมีปัญหา ไม่มีเงินใช้ก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากน้องชายและน้องสะใภ้ที่ยายมะลิพอจะพึ่งพิงได้ ยายมะลิบอกว่าที่ทุกข์อยู่ทุกวันนี้ก็เพราะความรักหลานนั่นเอง ส่วนความสุขของยายที่มีนั้น ก็เกิดจากการที่ได้เลี้ยงหลาน ได้อยู่กับหลานไม่อยู่คนเดียว ส่วนความคาดหวังในบ้านปลายชีวิตนั้นยายมะลียังคาดหวังว่าลูกจะกลับมาอยู่บ้านและช่วยเหลือด้านการเงินบ้างอยากให้ลูกมาเห็นใจ มาดูใจ เพราะตอนนี้ตนรู้สึกว่ตนเองเหมือนจะหลุดจากขั้วแล้ว

ส่วนที่ 2 ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งต้องรับภาระในการดูแลหลาน ซึ่งมีอายุระหว่าง 0 - 6 ปี ได้เล่าและถ่ายทอดถึงลักษณะและสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน วิธีการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดผ่านประสบการณ์และเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลที่ถ่ายทอดผ่านความรู้สึกสามารถอธิบายและบรรยายได้ใน 3 ประเด็น คือ

1. ลักษณะและสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน

ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดถึงลักษณะและสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลานตามประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันใน 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ลักษณะการทอดทิ้งบุตรให้ผู้สูงอายุดูแล 2) สาเหตุของการทอดทิ้งบุตรให้ผู้สูงอายุดูแล

1.1 ลักษณะการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลาน

จากการศึกษาลักษณะการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลานนั้นสามารถแยกออกได้ 3 ประเด็นคือ 1) ลักษณะการส่งเสียด้านการเงินของบิดา-มารดาของเด็ก 2) ลักษณะการติดต่อสื่อสารของบิดา มารดาของเด็ก 3) การกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรของบิดา มารดาของเด็ก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 ลักษณะการส่งเสียด้านการเงินของบิดา-มารดาของเด็ก

การศึกษาครั้งนี้พบว่าลักษณะการส่งเสียด้านการเงินที่บิดามารดาของเด็กให้แก่ผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการส่งเสียด้านการเงิน และกลุ่มที่ไม่ได้รับ การส่งเสียด้านการเงิน โดยกลุ่มที่ได้รับการส่งเสียด้านการเงินนั้น เงินที่ส่งเสียนั้นมีจำนวน

เพียงเล็กน้อยและนาน ๆ จึงจะส่งมาให้ สาเหตุเนื่องจากภาวะความยากจนของบิดาและมารดาเด็ก จากการศึกษายังสามารถแบ่งลักษณะการส่งเสียด้านการเงินของบิดา มารดาออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่ได้รับการส่งเสียด้านการเงินจาก บิดา มารดา ของเด็ก 2) กลุ่มผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่ไม่ได้รับการส่งเสียด้านการเงินจากบิดา มารดาของเด็ก

1) ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่ได้รับการส่งเสียด้านการเงิน จากบิดา มารดาของเด็ก

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 9 ราย ให้ข้อมูลว่า บิดา มารดาของเด็กส่งเงินมาให้บ้างแต่นาน ๆ ทีหรือแทบไม่ส่งมาเลยและเป็นจำนวนเงินน้อยมาก แทบจะไม่พอใช้จ่าย คือตั้งแต่ 200 - 500 บาทและไม่ได้ส่งมาทุกเดือนแต่นาน ๆ ครั้งจึงจะส่งมาให้ หรือปีละ 1-2 ครั้งก็ว่าได้ ส่วนจำนวนเงินที่บิดา มารดาเด็กส่งมาให้นั้น ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแล หลาน จำนวน 1 ราย ให้ข้อมูล ว่าบิดามารดาของเด็กจะให้ครั้งละ 10 - 20 บาท ซึ่งจะใช้เวลา ที่บิดามารดาของเด็กกลับบ้านเท่านั้น มีบิดา - มารดาของเด็ก จำนวน 2 ราย ที่ส่งเงินมาให้ ครั้งละ 200 - 300 บาท อีก จำนวน 3 รายส่งมาให้ครั้งละ 500 - 1,000 บาท มีเพียงจำนวน 1 รายที่ส่งมาให้ 3,000 - 4,000 บาท ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...บางที่มันมามันก็ให้ไว้ 10 บาท 20 บาท แต่มันก็ไม่ค่อยได้ให้หรือก มันจะให้ เวลามันกลับมาแหละ...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...นาน ๆ ส่งมาให้ที บางทีก็สองร้อย บางทีก็สามร้อย...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2551)

“...สองร้อย สามร้อย ไม่แน่ไม่นอน มันไม่ค่อยได้กันหรอก...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...ส่งมาให้ห้าร้อยบ้าง พันบ้างแล้วแต่มัน จะมีมากมีน้อย ก็ส่งมาให้ได้ ๆ กัน (เท่า ๆ กัน)...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551)

“...ห้าร้อยบ้าง บางที่พันบาทก็ไม่ค่อยพอใช้ แล้วแต่จะส่ง...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...บางเดือนก็สามพัน บางเดือนก็ สี่พันบาท อยู่ในเกณฑ์นี้แหละ กินด้วยกัน
กะหลาน...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2551)

2) ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่ไม่ได้รับการส่งเสริม
ด้านการเงินจากบิดา มารดาของเด็ก

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานที่ไม่ได้รับการส่งเสริม
ด้านการเงินจากบิดา-มารดาของเด็ก 3 ราย ให้ข้อมูลว่า บิดา-มารดาของเด็กตั้งแต่ออกจากบ้าน
ไปไม่เคยส่งเงินมาให้ใช้เลยแม้เพียงบาทเดียว บางรายไม่เคยส่งมาให้ใช้เป็นเวลานานกว่า 5 ปี
ตั้งแต่ออกเล่าต่อไปนี้

“...ไม่เคยเลยไม่เคยเห็นเงินของมัน น้อยครั้งมากที่จะได้ของเขา...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

“...ไม่เคยสักบาทสักสลึง จนเดี๋ยวนี้ไม่เคยเห็นส่งเงินให้ลูกเลย จนเดี๋ยวนี้ลูก
เข้าห้าขวบแล้ว...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...โอ๊ย ไม่เป็นเดือนแล้ว ตั้งกะมันไปมันยังไม่เคยส่งมาเลยย (ยายลากเสียง
ยาว)...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

1.1.2 การติดต่อสื่อสารจากบิดา-มารดาของเด็ก

การศึกษาครั้งนี้พบว่า บิดา – มารดาของเด็กติดต่อกับผู้สูงอายุ
และบุตรใน 2 ลักษณะ คือ 1) ติดต่อกันโดยใช้โทรศัพท์และจดหมาย 2) ขาดการติดต่อ ดังรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

1) ติดต่อสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์และจดหมาย

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 9 ราย ให้ข้อมูลว่า บิดามารดาของเด็กซื้อโทรศัพท์ไว้ให้ตน เพื่อไว้รับโทรศัพท์เมื่อบิดามารดาของเด็กติดต่อกลับมา ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีโทรศัพท์บิดามารดาของเด็กจะติดต่อผ่านโทรศัพท์ของญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานเกือบทุกรายให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าการติดต่อนั้นจะติดต่omanาน ๆ ครั้ง มีผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน เพียง 1 ราย ที่ให้ข้อมูลว่าบิดามารดาของเด็กติดต่อมาตลอด โดยโทรศัพท์ติดต่อกันที่บ้านน้องเพื่อพูดคุยกับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การติดต่อสื่อสารระหว่างบิดามารดาของเด็กว่ามีการติดต่อสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์ หรือจดหมายโดยในระยะแรก ๆ นั้นติดต่อโดยการเขียนจดหมายและเมื่อมีโทรศัพท์ จึงเปลี่ยนมาใช้โทรศัพท์ในการติดต่อถึงกัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...โทรศัพท์คุยกันใช้มือถือนี่แหละ (ยายชูโทรศัพท์ให้ดู) เขาเอาไว้ให้ แต่ก็ไม่ค่อยได้โทรหรอก ใช้ไม่ค่อยเป็นไม่เป็นเลยละเอาไว้รับอย่างเดียว...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2551)

“...ก็โทรศัพท์ แต่ก็ไม่ใช่ของตัวเองหรอกนะ โทรศัพท์ยายไม่มีหรอก ต้องไปที่ข้าง ๆ บ้านไปโทร บางที่เขาเวทนาเขาก็ไม่เอาตั้ง...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551)

“...เขาก็โทรมา ข้างบ้านเขามีโทรศัพท์ นาน ๆ เขาก็โทรมาที่ถามลูกเป็นไง แม่เป็นไง ถามจ้ะ ได้คุยแป็บนึงฟังเสียงกันเขา...”

(หนู เน้นนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...ก็นาน ๆ ที่ ส่วนมากที่เขาติดต่อนะก็โทรศัพท์คุยกันแต่ก็ไม่ค่อยได้โทรหรอก นาน นาน (ยายลากเสียงยาว) ถึงได้คุยกัน...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...เขาก็โทรมาหาน้องสาวที่ตลาด เขาก็โทรมาถามว่าไปหาหลานมั้ง หรือเปล่า...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2551)

“...มันก็ติดต่อเข้ามาเรื่อยๆแหละ โทรศัพท์ติดต่อมาบ้านนู่น (ยายชี้มือให้ดู) บ้านน้องเวลาโทรมาเขาก็เรียกเราก็รีบวิ่งไปรับก็คุยกัน...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2551)

“...ตอนแรก ๆ ตอนที่ไม่มีโทรศัพท์นะใช้ ใจจดหมาย เขาเขียนมาเราก็ให้ลูก ใ้คนพิการเขียนตอบเขาไป”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

2) ขาดการติดต่อ

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 2 ราย ให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่บิดามารดาของเด็กทิ้งบุตรให้ตนดูแล บิดามารดาของเด็กไม่เคยติดต่อกลับมาถามเลยว่าลูกของตนเป็นอย่างไรบ้าง แม้เมื่อบุตรไม่สบายเป็นไข้ป่วยเข้าโรงพยาบาลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานไปตามให้บิดามารดาของเด็กมาดูบิดามารดาก็ไม่สนใจ ไม่ยอมกลับมาดูลูก ทำให้ผู้สูงอายุอดคิดไม่ได้ว่าว่าจิตใจของบิดามารดาของเด็กทำด้วยอะไร ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ไม่เคยเสียเลยที่มันจะโทรมาถาม ขนาดลูกของมันตัวร้อนเราไปตามมันมาดู ลูกมันยังไม่มาเลยก็ไม่รู้จิตใจมันทำด้วยอะไร มันคิดอะไร...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...ไม่เคยสนใจ บางทีลูกป่วยถึงกะเข้าโรงพยาบาล ถึงกะเราไปตาม มันก็ไม่มา...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2551)

1.1.3 การกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรของบิดา-มารดาของเด็ก

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ให้ข้อมูลว่าการกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรของบิดา มารดาของเด็ก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรทุกปี หรือมาบ้างไม่มาบ้าง 2) ไม่กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรทุกปีหรือมาบ้างไม่มาบ้าง

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 7 ราย ให้ข้อมูลว่า บิดา มารดาของเด็กตั้งแต่ทิ้งบุตรไว้ให้ตนดูแลเพียงลำพังก็จะกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยจะกลับมาในช่วงวันสำคัญ ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันขึ้นปีใหม่ โดยทุกรายให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า บิดา มารดาของเด็กต้องทำงาน ลางานไม่ได้ จึงได้กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุและบุตรเพียงปีละ 1 - 2 ครั้งเท่านั้น ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 2 ราย ให้ข้อมูลว่า บิดา - มารดาของเด็กตั้งแต่ทิ้งบุตรไว้ให้ตนดูแลเพียงลำพัง บางปีก็จะกลับมาเยี่ยมบางปีก็ไม่กลับ โดยบิดา-มารดาของเด็กให้เหตุผลว่าถ้ากลับบ้านนั้นต้องใช้เงินหลายพัน จึงขอทำงานเก็บเงิน อีกสักระยะจึงจะกลับบ้านได้ในขณะที่บางรายไม่สนใจที่จะกลับมาเยี่ยม ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...กลับ พ่อแม่ของเด็กที่เราเลี้ยงจะกลับมาที่นั่นแหละ (ยายทำเสียงสูง) ช่วงเทศกาลที่ วันสำคัญอะไรี่ สงกรานต์ที่ ไม่สงกรานต์ก็ลอยกระทงกลับมาพาลูกเขาเที่ยว...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...มาสงกรานต์ครั้งหนึ่ง วันหยุดี่ เขามีพิเศษให้ เขาก็เลยไม่มา...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...อู๋ นานหลายเดือนเต็มที อยู่กันไกลฝากกรุงเทพทางนั้น (ยายทำท่าชี้มือ) เวลาเขากลับมากันแป็บนึงเขาก็ไป...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

“...ก็กลับมาที่แหล่งชวงเทศกาลสำคัญ ๆ หยั่งวันสงกรานต์ วันปีใหม่จ้ะอะไรจ้ะ เขาก็กลับกันมาที่ แล้วเขาก็ไป...”

(หนู เนื่อนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...กลับบางที่ปีหนึ่งหนึ่ง เขาบอกเขาต้องทำงาน ภาระงานไม่ค่อยได้ เขา (นายจ้าง) ว่านี่มันจะกลับมาสงกรานต์...”

(มา ใจร้าว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...อปีนี่ยังไม่กลับกันมาเลย มันก็บอกกลับมาที่อย่างน้อยต้องสองพันสามพัน แล้วมันขอเก็บเงินอีกสักหน่อยถึงกลับ มันว่าจ้ะ...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...ไม่แน่ บางปีไม่มาเลย บางปีครั้ง บางทีก็ไม่มา เขาไม่สนใจหยั่งกะไม่ใช่ ลูกจ้ะ”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

2) บิดา มารดาเด็กไม่กลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้เลี้ยงดู ลูกของตน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 3 ราย ให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่ทอดทิ้งลูกไว้ให้ตนเลี้ยงดูตามลำพังแล้ว บิดา มารดาเด็กก็ไม่เคยกลับมาเยี่ยมตนและลูกเลย มีอยู่ 1 รายที่กลับมาเมื่อ 2 ปีที่แล้ว แล้วไม่มาอีกเลย สาเหตุที่ไม่กลับเพราะต้องทำงาน บางราย พ่อของเด็กเสียชีวิตแม่ของเด็กจึงทิ้งลูก ไปมีสามีใหม่แล้วไม่กลับมาอีกเลย ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ไม่ค่อยได้กลับหรือก เขาทำงานเขานั่นแหละ อีแม่เด็กนี้ไม่เคยกลับเลย ตั้งแต่ทิ้งลูกไป...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...ไม่เคยกลับ มันไปตะกะ (ตั้งแต่) ปีสี่เจ็ด ตั้งแต่ส่งลูกมันไ้คนนี้มาให้เลี้ยง
ไม่เคยมาเลย เกือบสองปีแล้ว...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...ไอ้ย พ่อพ่อของเด็กตายยังไม่ทันทำบุญร้อยวัน มันก็ไปมีผิวใหม่ ผิวใหม่
มันก็ตายอีกคน มันก็ไปมีผิวใหม่อีกคน มันก็ทิ้งลูกไปเลยไปอยู่กับผิวใหม่มัน มันไปเลย
มันไม่กลับมาเลย...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

1.2 สาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุดูแลหลาน

การศึกษาค้นคว้าพบว่าสาเหตุการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้อยู่ดูแลหลานเพียงลำพังนั้น
ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลถึงสาเหตุของการทอดทิ้งมี 3 ประการ คือ 1) ปัญหาความยากจน 2) ปัญหา
ครอบครัว 3) ปัญหาสุขภาพติดและ 4) การมีบุตรเพิ่มขึ้น

1.2.1 ปัญหาความยากจน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 6 ราย ให้ข้อมูลว่าสาเหตุ
ที่พ่อแม่ของเด็กทอดทิ้งให้ตนเลี้ยงดูหลานแต่เพียงลำพังเนื่องจากบิดา มารดาเด็กมีปัญหา
ครอบครัวและปัญหาสังคม ซึ่งได้แก่ ปัญหาความยากจน ความยากจนทำให้บิดา มารดาเด็กต้อง
ออกจากบ้านไปทำงานที่กรุงเทพเพื่อหารายได้เพิ่ม เช่น ไปรับจ้างทั่วไปหรืองานเหมา ส่วนใหญ่
เป็นงานก่อสร้างซึ่งไม่สะดวกที่จะพาลูกไปด้วยเพราะต้องย้ายสถานที่ไปเรื่อย ๆ หรือหากพาลูกไป
ด้วยก็ทำงานไม่ได้ต้องเลี้ยงลูกทำให้ขาดรายได้ บางรายต้องไปทำงานตั้งแต่อายุของลูกยังไม่ถึง
เดือน เหตุที่ต้องไปทำงานที่อื่นทุกรายให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า เพราะอยู่บ้านไม่มีงานทำ งานที่พอ
มีทำก็รายได้ไม่ดี ไม่พอกินพอใช้ ส่วนใหญ่ทำนาแต่ที่นามีน้อย ราคาข้าวแม้จะดีแต่ต้นทุนสูงเช่น
ราคาน้ำมันแพงมากทำให้รายรับที่ได้ไม่พอสำหรับใช้จ่าย ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันทำงานรับจ้างกัน เมื่อก่อนมันก็ทำงานที่บ้านนี้แหละ เขาจ้างทำอะไรมัน
ก็ไป ก่อสร้างบ้าง อะไรบ้างแต่มันไม่พอกิน อยู่ไม่ได้มันก็ไปกัน ไปรับจ้างเขา...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2551)

“...มันทำงานก่อสร้างกัน อยู่บ้านเรามันไม่พอกิน แล้วมันยังมีลูกที่โตต้องใช้เงินอีกตั้ง 2 คน...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...ตอนแรกก็ทิ้งไว้ไปเข้ากลับเย็นต่อมาพอพรากรมแม่แล้วเขาก็ไปอยู่กรุงเทพ เป็นเดือนเป็นปี..อีคราวนี้นานเลย อีตอนแรกเขาก็ทำนาทำเงิน แต่มันก็ไม่ได้มากเนาะ ก็แย่มากก็ดูบ้านซีเนี่ยะ ไม่ดูเล่า (ยายบอกให้ดูสภาพบ้าน) ไร..ยากจน”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2551)

“...มันไปรับจ้างเขา แบบติดตั้งกระจกตัดกระจก รับช่วงต่อจากเขาอีกที่หนึ่ง บางทีทำไปแล้วก็ไม่ได้เงินถูกโกงไปอีก อยู่บ้านเราก็หากินไม่ทัน แยะ.(ยายถอนหายใจ) “ก็นี่ละ เขาต้องทำงานและงานอย่างเขามันต้องไปเรื่อย ๆ เขาไม่เอาลูกไปได้ เพราะเอาไป แม่มันก็ทำงานไม่ได้ละ ก็เลยต้องทิ้งไว้กับยายนี่ละ”

(หนู เนื่อนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...เขาไปทำงานรับจ้าง พวกก่อสร้างนี่ละ อยู่บ้านเรามันไม่มีงานทำ มันก็เข้ากรุงเทพกัน ไปกันทั้งพ่อทั้งแม่เลย...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2551)

“...แบบว่าเขาก็ไปทำงานกัน ก็เลยต้องทิ้งไว้ให้เราเลี้ยง ทำนามันก็ไม่ได้ไม่ตีอะไร ราคาข้าวมันดีก็จริงแต่ปุ๋ยก็ถูกหนึ่งตั้งเป็นพัน พันกว่าจี่ มันก็ไม่เหลืออะไร แล้วนาเรา มันก็ไม่ได้มีมาก มีอยู่ หกเจ็ดไร่ มันไม่ได้ไม่ตีอะไรหรอก...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2551)

1.2.2 ปัญหาครอบครัวแตกแยก

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 5 ราย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุที่พ่อแม่ทอดทิ้งลูกให้ผู้สูงอายุดูแล สอดคล้องกันว่า สาเหตุเกิดจากปัญหาภายในครอบครัว เป็นปัญหาสำคัญโดยผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 3 ราย ให้ข้อมูลว่าบิดา มารดาของเด็กทะเลาะกัน ซึ่งสาเหตุที่ทะเลาะเกิดจากความยากจน ในที่สุดก็เกิดปัญหาจนนำมาซึ่งการหย่า

ร้างในที่สุดโดยต่างฝ่ายต่างไปมีครอบครัวใหม่ บางรายทิ้งลูกไว้ตั้งแต่เพิ่งคลอดลูก ไม่มีใครสนใจที่จะดูแลลูกของตน จึงทิ้งลูกให้ผู้สูงอายุดูแลเพียงลำพัง บางรายทิ้งลูกโดยอ้างว่าลูกของตนนั้นมี 4 ขวัญเป็นเด็กกาลิบ้านกาลิเมืองจะฆ่าตน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่าปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวนั้นเนื่องจากบิดามารดาของเด็กเสียชีวิต และมารดาไปมีสามีใหม่และทอดทิ้งลูกไว้ให้ตนดูแล ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็หนอมันทะเลาะกัน..ที่นี้มันก็แยกย้ายกันไปคนละทิศ ละทาง ลูกนี้มันไม่สนใจเลยเราก็บอกนะ จะทำอะไรคิดถึงหัวอกลูกให้มาก ๆ มันไม่ฟังแล้ว สุดท้ายก็ต้องเรานี้จะรับภาระ...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2551)

“...มันทิ้งกัน แม่มันก็ไปมีผัวใหม่เลยจะด้วยสาเหตุอะไรเราก็ไม่รู้ไม่เท่าไรมันก็หอบลูกมาทิ้งไว้ให้เราเลย...”

(มา ใจร้าว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...เขาทิ้งกันเอง แม่มันหนีไปไหนก็ไม่รู้ จักกะ (ตั้งแต่) ออกจากบ้านมันไม่เอาเรื่องเลย มันบอกไอ้เด็กคนนี้ 4 ขวัญ เลี้ยงไปกาลิบ้านการลีเมืองเด็กจะฆ่ามัน มันไม่เอาหรือเขาจะนึกว่าเมียทิ้งไป หรือมันจะเกลียดตามันนั้นเราก็ไม่รู้ใจมันนะ มันจะเกลียดว่ามึงกับแม่มึงทำให้กูแยกทางกัน...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

“...ก็พ่อมันตาย แม่มันไปมีผัวใหม่ เขาก็ไม่มาแยง (ดู) เลย เขาทิ้งเลย...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

1.2.3 การมีบุตรเพิ่มขึ้น

และผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่าปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวเนื่องจาก บิดา – มารดาของเด็กนั้นมีบุตรเพิ่มขึ้นในขณะที่บุตรที่มีอยู่เดิมยังเล็กไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึงเนื่องจากบิดาของเด็กต้องทำงานจึงต้องเป็นภาระที่ผู้สูงอายุต้องรับภาระดูแล ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็เขามีลูก มีลูกอ่อนอีกคน เพิ่งจะ สามสี่เดือน ทีนี้ไอ้คนนี่เราก็ต้องเลี้ยง ถ้าเราไม่เลี้ยงมันจะอยู่กันยังไง แล้วพ่อมันทำงานคนเดียวด้วย...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

1.2.4 ปัญหาเสพติด

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการทอดทิ้งผู้สูงอายุให้ดูแลหลานเนื่องจากมารดาของเด็กมีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเนื่องจากเป็นผู้ค้ายาเสพติดซึ่งสาเหตุของการค้าเพื่อต้องการหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว จึงต้องหนีตำรวจและสุดท้ายถูกตำรวจจับติดคุกซึ่งติดนานหลายเดือน จึงต้องทิ้งบุตรไว้ตั้งแต่แรกคลอดโดยทิ้งบุตรไว้ที่โรงพยาบาล จึงเป็นภาวะที่ผู้สูงอายุต้องดูแล ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันทิ้งกัน...แล้วมัน (แม่ของเด็ก) ติดคุกก็เรื่องอะไรเล่า ก็เรื่องไอ้ยานั้นแหละ (ยายหมายถึงยาบ้า) ติดนานหลายเดือน ออกมา (คลอดลูก) ก็ทิ้งเลยทิ้งไว้ตั้งแต่มันคลอดหยั่งวันนี่ พ่ungsี้เขาก็หนีเลย สายสะตือยังติดอยู่เลย เอาไปบ้านนะ (ยายรับเด็กไปอยู่บ้านกับยาย) คลอดโรงพยาบาลเรานี้ละ แม่มันหนีไปไม่เท่าไรมันก็ติดคุกโดนจับยามานี้แหละมันขายมันหาเงินมาช่วยในครอบครัวนี้แหละ...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

2. วิธีการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดถึงวิธีการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งตามประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งวิธีการที่ผู้สูงอายุใช้ดูแลหลานนั้นมีความเชื่อมโยงกันใน 5 ประเด็น ดังนี้ คือ 1) การดูแลด้านอาหาร 2) การดูแลด้านการเล่น 3) การดูแลเมื่อเจ็บป่วย 4) การดูแลด้านการขับถ่าย และ 5) การดูแลด้านการศึกษา ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การดูแลด้านอาหาร

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานส่วนใหญ่ให้ข้อมูลการให้อาหารหลานในลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ เมื่อหลานยังเล็กอาหารที่ให้ได้แก่ นม ข้าวบด น้ำข้าว เมื่อโตขึ้นให้รับประทานอาหารทั่วไป ได้ซึ่งสามารถจำแนกอาหารได้ 4 ชนิด ดังนี้ 1) นม 2) อาหารผสมคล้ายนม 3) ข้าวและกล้วยบด 4) อาหารทั่วไป

2.1.1 นม

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 4 ราย ให้ข้อมูลว่าการดูแลเรื่องอาหารสำหรับหลานเมื่อเล็ก ๆ นั้นหลังจากบิดา-มารดาทอดทิ้งไปแล้ว จะดูแลให้รับประทานนมผงสำหรับเลี้ยงทารก บางรายรับประทานได้เพียง 2 เดือน บางรายได้รับประทานนมกล่อง เนื่องจากเมื่อได้รับการซึ้งน้ำหนักแล้วพบว่าน้ำหนักน้อย ก็จะได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนนมจากสถานีนอนามัย และบางราย ใช้นมชั้นหวานในการเลี้ยงหลาน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ตั้งแต่มันเกิดมาซึ้นนม (นมผงสำหรับเลี้ยงเด็กทารก) ให้ได้กิน ที่นับได้ 2 เดือน...”

(ดำ สงบใจ ,ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2551)

“...กินนมอะไรนะ ดูแม่ก็ซื้ออะไรเนี่ยะ ไป ๆ มา ๆ หมอเขาให้นมมา...”

(มะลิ หอมหวาน ,ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

“...บางที่นอนามัยเขามาซึ้งน้ำหนัก น้ำหนักมันน้อยเขาก็ให้นมมากินให้มาเป็นลั้งเลยละ เราก็ได้อึนั้นแหละให้มันกิน...”

(ชบา ช่อม่วง ,ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...ก็ให้มันกินนมมันแหละ กินนมอะไรเล่า เรือไปอะไรจ้ะ มันกินง่าย...”

(บุญพา มาหวัง ,ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

2.1.2 อาหารผสมคล้ายนม

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 2 ราย ให้ข้อมูลว่าการดูแลเรื่องอาหารสำหรับหลานเมื่อเล็ก ๆ นั้นหลังจากบิดา-มารดาทอดทิ้งไปแล้วเมื่อตนไม่มีเงินซึ้นนมให้หลาน เมื่ออายุขวบกว่า ๆ จะดูแลให้หลานรับประทานน้ำข้าวผสมกับนม โดยให้รับประทานจนหลานอายุถึง 5 ปีและบางรายให้หลานรับประทานน้ำข้าวผสมน้ำตาลและเกลือ บางครั้งให้น้ำข้าวผสมน้ำตาลู้ให้หลานรับประทาน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...พอได้ขบกว่า ๆ ที่นี้ไม่มีเงินจะซื้อนมแล้วก็เอานมผสมน้ำข้าวเจือน้ำข้าวให้หลานกิน ที่นี้เป็นเคล็ดไปที่ละนิดละน้อย ที่ละนิดละน้อยจนเดี๋ยวนี้ ห้าขวบแล้ว มันก็กินน้ำข้าว ไปโรงเรียนก็จะกินน้ำข้าวกับน้ำตาล...”

(ดำ สงบใจ ,ผู้ให้สัมภาษณ์,15 เมษายน 2551)

“...เวลาไม่มีเงิน ก็เอาน้ำตาลใส่น้ำข้าว แล้วก็ใส่ขวดให้กิน บางครั้งก็เอาน้ำเต้าหู้กับน้ำข้าวใส่ขวดให้มันกิน น้ำข้าวจะละลายน้ำใสเกลือน้อยมันก็กิน (หลานร้องให้เดินเข้ามาหายาย ยายเอาขวดนมส่งให้หลานและเอาเข้านอนในเปลที่ทำจากผ้าถุงเก่า ๆ ที่แขวนไว้ใต้ถุนบ้านพร้อมกับไกวหลานไปด้วย)...”

(มี มากสุข ,ผู้ให้สัมภาษณ์,12 มีนาคม 2551)

2.1.3 ข้าวและกล้วยบด

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 2 ราย ให้ข้อมูลว่าการดูแลเรื่องอาหารสำหรับหลานเมื่อเล็ก ๆ นั้นหลังจากบิดา-มารดาทอดทิ้งไปแล้ว จะดูแลให้รับประทานข้าวบดใสเกลือน้ำตาล และอีก จำนวน 1 ราย บางรายนั้นให้รับประทานข้าวบดกับกล้วย ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ตอนเล็ก ๆ ป้อนข้าวเลย บดข้าวสุก เอาเกลือใส่เค็มหน่อย ๆ บางทีเอาน้ำตาลใส่น้อย ๆ ให้แล่ม ๆ มันกินพรอดไม่มีร้อง...”

(ตุ่น ตีนตา ,ผู้ให้สัมภาษณ์,20 มีนาคม 2551)

“...ก็ให้มันกินกล้วยกินข้าวเหนือบดละเอียด ๆ ใสเกลือน้อย ๆ พอให้มันปะแล่ม ปะแล่ม มันก็กิน...”

(บัวโรย ชื่นบาน ,ผู้ให้สัมภาษณ์,6 มีนาคม 2551)

“...เราก็ไม่มีปัญญาจะซื้อนมอะไรให้กินจริงจิงเนาะ ข้าวกะกล้วยเอ็ง บดให้กิน บอกแล้วว่าข้าวกะกล้วย มันก็กินคู้ ๆ...”

(ดำ สงบใจ ,ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2551)

2.1.4 อาหารทั่วไป

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 9 ราย ให้ข้อมูลว่าการดูแลเรื่องอาหารสำหรับหลานเมื่อเริ่มโตขึ้น นั้นหลังจากบิดา-มารดาทอดทิ้งไปแล้ว จะดูแลให้รับประทานอาหารทั่วไป เช่น ไข่ หมู ปลา ไก่ และกุนเชียงส่วนผักนั้นผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าจะหาเก็บบริเวณข้าง ๆ บ้านและท้องร่อง ไม่ได้ซื้อ ส่วนอาหารบางครั้งเพื่อนบ้านสงสารก็แบ่งมาให้ และอาหารที่มีอยู่นั้นจะต้องให้หลานรับประทานก่อนตัวเองไม่ได้รับประทานไม่เป็นไร ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...เดี๋ยวนี้ มันโตเข้าโรงเรียนแล้วมันก็กินสารพัด มันกินง่าย...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2551)

“...พอโตหน่อยมีอะไรก็ทอดให้มันกิน ซื้อหมูให้มันกิน ปลามันไม่กิน ไก่ย่างในตลาดมันถึงกิน หมูเคี้ยว (กุนเชียง) ทอดจี่มันกิน...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...ก็กินผักกินหญ้าไปหาเอาตามข้าง ๆ บ้านนี่ละ ผักบุงมั่ง ตำลึงมั่ง บางทีเขาสงสารเขาก็ให้กินกัน (อาหารทั่วไป)...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...บางครั้งก็ทอดไข่หาเก็บผักกิน ผักบุง (ยายหัวเราะ) ผักบุงเป็นหลักเลย ตามร่องหล่าย (ท้องร่อง) เนี่ยะแต่ว่าไม่ค่อยซื้อผักมันพุดรู้เรื่องมีกินหยั่งงี้ก็ต้องกินหยั่งงี้ นะลูก แบบไข่จี้จะไม่ให้ขาด...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2551)

“...ก็ไข่เนี่ยะเป็นหลัก บางครั้งมีรถจ่ายตลาดมาในหมู่บ้านเราก็ซื้อหมูซื้อไข่ตุ๋นไว้ ไม่มีหยั่งงี้หลานต้องได้กิน เราไม่ได้กินไม่เป็นไร เราหาผักหาหญ้าได้...”

(หนู เนื่อนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...อีตอนนี่มันก็เริ่มกินปลา กินหมู กินไข่ นาน ๆ ซื้อมันก็ส่วนมากจะเป็นปลา นี่แหละเพราะหากันได้เรื่อย ปลากับไข่นี่ละ บางทีก็ผักตำลึงบ้าง ผักอะไรมีก็เก็บเอา โดยมากไม่ค่อยได้ซื้อกิน เก็บเอา...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

2.2 การเล่นของเด็ก

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเล่นของหลานว่า ส่วนใหญ่การเล่นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันโดย 6 รายให้ข้อมูลว่าหลานชอบเล่นกับเพื่อนบ้าน เพราะเพื่อนข้างบ้านแบ่งของเล่นให้เล่น เพื่อนเล่นมีมากทั้งวัยเดียวกันและอายุมากกว่า บางครั้งก็มีการทะเลาะกันตามประสาเด็ก เด็กบางคนจะเพลิดเพลินกับการเล่นจนไม่กลับบ้านต้องไปตาม มีเด็กอีก 2 ราย เล่นกับพี่น้อง โดยที่คนโตช่วยดูแลน้อง พี่น้องก็จะมีทะเลาะกันบ้าง อีก 2 ราย ไม่ได้เล่นกับเพื่อนแต่เล่นกับสัตว์เลี้ยงเช่น สุนัข แมว

ในส่วนของเล่นนั้น นอกจากอาศัยเล่นของเล่นที่เพื่อนแบ่งให้เล่นแล้วบางครั้งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งก็ทำให้เล่น เพราะไม่มีเงินซื้อของเล่นให้หลาน เช่น สานตะกร้อใบมะพร้าวให้โยนเล่น ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันก็เล่นกับเพื่อนข้างบ้านนี่แหละเด็กแถวนี้เยอะ มันก็เล่นของเล่นกับข้าง ๆ บ้านเขามีของเล่นเยอะบางที่เขาแบ่งให้ บางทีก็ร้องให้มาแล้ว...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2551)

“...บางที่มันก็เล่นกับเด็กข้างบ้าน เดียวก็ร้องให้มาแล้ว ตามประสาเด็ก เราก็ต้องใจ มันก็เจียบ...”

(หนู เนื่อนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2551)

“...มันก็เล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันนี่แหละ เพื่อนตามข้างบ้านนี่แหละบางที่แจ้ง มันก็วิ่งลงบ้านแล้ว เราต้องตามมัน ไม่จันไม่กลับบ้าน เพลิดเล่น บ้านนั้นของเล่นเขาเยอะ...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

“...มันก็เล่นกันสองคนพี่น้องนี่แหละ ไล่คนโตมันพอรู้เรื่องหน่อยมันก็พอช่วยเรา
ได้...”

(หนู เนินนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2551)

“...มันก็เล่นกันนี่ละสองคนพี่น้อง ไล่คนโตหน่อยมันก็ดูแลน้องไป อีกคนเล็กมัน
ยังไม่รู้เรื่อง เล่นไปเล่นมาเดี๋ยวมันก็ทะเลาะกัน ก็วิ่งมาหายาย...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...มันก็เล่นของเล่นนี่แหละ ของหลาน ลูกน้องสาวมีอะไรเขาก็แบ่งให้เล่น
บางทีก็นั่งเล่นดินหน้าบ้านนี่แหละ...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2551)

“...บางครั้งเราทำให้เล่นแบบसानตะกร้อโบมะพร้าว แบบทำให้เขาโยนเล่นนี้
แบบไม่มีเงินที่จะซื้อให้เล่น แบบอยู่ไกลตลาด...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

“...ก็เล่นกะหมากะแมว แมวตัวหนึ่ง หมาสามตัว ไม่ไปเล่นกะใครเล่นบนบ้าน
ไม่ค่อยเล่นกะใคร...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2551)

2.3 การดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วย

การศึกษาครั้งนี้พบว่าการดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วยนั้นผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูล
ถึงการดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วยตามประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันใน 2 ประเด็น
คือ 1) ภาวะความเจ็บป่วยของหลานที่ผู้สูงอายุดูแล 2) การดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วย
ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ภาวะความเจ็บป่วยของหลานที่ผู้สูงอายุดูแล

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานถ่ายทอดถึงภาวะความเจ็บป่วยของหลาน ที่ผู้สูงอายุต้องดูแลในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ใน 5 ลักษณะ ดังนี้

- 1) ไข้, ไข้หวัด
- 2) ชัก
- 3) ขาดสารอาหาร
- 4) ภูมิแพ้ และ
- 5) โรคเกี่ยวกับลำไส้ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ไข้, ไข้หวัด

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 7 ราย ให้ข้อมูลการเจ็บป่วยของหลานที่เกิดขึ้นส่วนมากจะมีอาการ ไข้ ซึ่งเป็นอาการเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ บางครั้งไข้จากแผลร้อนในและมีไข้ บางรายไข้สูงมาก ๆ จนหนาวสั่น เมื่อมีอากาศเปลี่ยนแปลงจะเป็นหวัดด้วย ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังคำบอกเล่าว่า

“...มันก็เจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ปวดหัวตัวร้อน นิด ๆ หน่อย ๆ ก็ตั้งแต่เลี้ยงมัน มามันก็ยังไม่เคยป่วยหนักสักที...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2551)

“...มันก็เป็นไข้ เป็นอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่เคยเป็นเยอะ มันไม่ค่อยเป็นอะไร มันแข็งแรงดี...”

(มา ใจราว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551)

“...เป็นแบบธรรมดา เป็นไข้หวัดเป็นอะไรจ้ะ ตัวร้อนจ้ะ ไม่ค่อยได้ป่วยอะไรหนักหนาหรือ...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2551)

“...ตัวร้อน เป็นไข้ เป็นหวัดนี่แหละ บางทีอากาศเย็นมันก็เป็น อากาศร้อน มันก็เป็นมันนี่จะเป็นมันเป็นเลย...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...ตัวร้อนคอยที่จะปากเป็นแผลร้อนใน...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551)

“...ส่วนมากก็ใช้ใช้นี้แหละ แล้วอีกคนเล็กเนี่ยะมันเป็นไข้แล้วมันคอยที่จะลั่นไป
ทั้งตัว...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...มันก็เจ็บป่วย ปวดหัวตัวร้อนตามเรื่องตามราวของมันไป มันก็บอกเราเนาะ
ตัวร้อนจัด นี่มันลั่นเลยนะ เวลามันเป็นไข้เนี่ยมันชอบ หนาวลั่น...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2551)

2) ชัก

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 2 ราย ให้ข้อมูล
ว่าภาวะความเจ็บป่วยของหลานที่เกิดขึ้นนั้น เมื่อไม่สบายเป็นไข้สูงจะมีอาการชักร่วมด้วย
และบางรายนั้นมีโรคประจำตัวที่เป็นมาตั้งแต่กำเนิดเนื่องจากภาวะติดเชื้อจากแม่ทำให้มีอาการชัก
บ่อยโดยจะชักอย่างน้อยปีละ 1 - 2 ครั้ง ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันก็ไม่สบายเป็นไข้อะไรนี่แหละ เด็กมันชักบ่อย มันงอ (สลบ) ไปเลย
น้ำลายมันไหลเลย...”

(หนู เนินนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...ชักนะ มันเป็นโรคชัก ปีนี้มันจะชักครั้งสองครั้ง แป๊บเดียวเท่านั้น ถ้ามัน
เป็น หยั่งกะเรามาคุยเงี้ยไม่ได้เลย เขาไม่ทัน แล้วหมอก็บอกมันเป็นโรคประจำตัวอะไรละ
หมอบอกมันเป็นมาตั้งแต่กำเนิด (โรค G6pd) เขาบอกมันติดเชื้ออะไรของแม่มันเล่า...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

3) ขาดสารอาหาร

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่า
ภาวะความเจ็บป่วยของหลานที่เกิดขึ้นนั้นเป็นมาตั้งแต่เล็ก ซึ่งสาเหตุมาจากขาดสารอาหาร
ซึ่งหลานนั้นจะมีลักษณะหัวโตและร่างกายไม่แข็งแรง ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็มันไม่ค่อยแข็งแรงมาตั้งแต่เล็กแล้ว หัวมันโต ก็หมอมอบมาบ้าน เขาก็บอก มันหัวโต มันก็คงขาดอาหารนั่นแหละ ก็ไม่มีอะไรให้มันกินก็ให้มันกินได้เท่านี้แหละ...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

4) ภูมิแพ้

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่า ภาวะความเจ็บป่วยของหลานที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภูมิแพ้ ซึ่งจะมีอาการเสมหะติดในคอ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันเป็นโรคแพ้ ภูมิแพ้ ถ้าตัวร้อนปึบนี่นะคอ แล้วคอ ครืด ครืด ก็ชี้เสลด มันนั่น (พัน) คอ...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2551)

5) โรคเกี่ยวกับลำไส้

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่า ภาวะความเจ็บป่วยของหลานที่เกิดขึ้นนั้นจะมีปัญหาเป็นโรคที่เกี่ยวกับลำไส้ เมื่อรับประทาน อาหารแล้วจะมีอาการท้องอืด ต้องเข้าอนรับการรักษา โรงพยาบาลบ่อย ๆ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...หมอบอก เป็นเกี่ยวกับลำไส้ลำไส้ ก็กินอะไรคอยแต่จะอืด เดียวก็ต้องไปนอนโรงพยาบาล(โรงพยาบาล)อีกแล้ว นอนบ่อย เข้า ๆ ออก ๆ อยู่นี่ละ...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

2.3.2 วิธีการดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วย

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน ถ่ายทอดถึงวิธีการดูแลหลาน เมื่อเจ็บป่วยตามประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งมีลักษณะการดูแลที่คล้ายคลึงกันใน 2 ลักษณะ คือ

1) เช็ดตัวลดไข้ 2) พาไปหาหมอมและซื้อยารักษา ดั่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ดูแลเองโดยการเช็ดตัวเพื่อลดไข้

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 6 ราย ให้ข้อมูล เกี่ยวกับการดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วยว่าเมื่อหลานมีอาการตัวร้อนไข้ จะใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดตัวเพื่อลด

ใช้ให้หลาน โดยจะดูแลเช็ดตัวหลานและนั่งเฝ้าจนกระทั่งหลานไข้ลดและหลานหลับไป ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็เช็ดตัวให้มัน กลางคืนก็เอาน้ำร้อนมาเช็ด อุ่น อุ่น ถ้ามันตัวร้อน นั่งเฝ้าจน (ยายลากเสียงยาว) ตัวเย็น กลัวมันเป็นอะไรไป นั่งเฝ้าเช็ดตัวจนมันหลับไปเลย...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...ถ้าตัวร้อนขึ้นมาก็เช็ดตัวให้ เอาผ้าจุ่มน้ำ น้ำอุ่น ถ้าตัวมันร้อนจัดนะ...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2551)

“...เช็ดตัว เอาผ้าที่จุ่มน้ำ (จุ่มน้ำ) แล้วก็เอาเช็ดหน้า เช็ดตัว พอเช็ดไม่เท่าไรมันก็หลับไป เราก็หลับไปกับมัน...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...เราก็เช็ดตัวไว้ เวลาไข้สูง ตัวร้อนมาก ๆ...”

(หนู เน้นนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...ถ้าตัวร้อนก็คอยเช็ดตัวให้มันเรื่อย ๆ...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

“...เช็ดตัวให้ลูกให้หลานไป...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

2) พาไปหาหมอและซื้อยารักษา

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 6 ราย ให้ข้อมูลว่า เมื่อหลานเจ็บป่วยจะพาไปหาหมอโดยมากจะพาไปใช้บริการที่สถานีอนามัย โรงพยาบาล คลินิก และคลินิกที่เปิดตามหมู่บ้าน และร้านขายยา ซึ่งจะได้ยามาให้หลานรับประทาน เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย โดยยาที่รับประทานนั้น ซึ่งบางรายนั้นต้องดูแลให้หลานรับประทานยาทุกวัน ซึ่งเป็นยาป้องกันอาการชักและจะหยุดรับประทานได้เมื่อหลานอายุ 5 ปี ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...บางทีก็ซื้อจากร้านขายยาให้มันกิน ไปคลินิกบ้างไปหาหมอตตามบ้านบ้าง มันถึงจะหาย...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2551)

“...ก็ไปหาหมอ แล้วเขาก็ให้ยาเรามากินให้กินหยั่งจั้น หยั่งจี้ อะไร...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2551)

“...เขาให้ยามากิน มันอืด ท้องมันอืด กลมบ่อง นี่หมอมหาให้ยา ตั้งแต่หมอมหาให้ยามายังไม่อืดเลย...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

“...ดูแลให้กินยาอนามัยที่หมอมหาให้มานะแหละ...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...ให้มันกินยาที่เอามาจากหมอที่อนามัยนั้นแหละ บางทีก็ไปหาหมอน้อย (พยาบาลที่เปิดคลินิกที่หมู่บ้าน) ถ้าเป็นมาก ๆ นะ...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2551)

“...ถ้าเป็นมาก ๆ ก็ต้องพาไปโรงพยาบาลแล้วเราก็ให้มันกินยา มันต้องกินทุกวัน ยาขันชักเนี่ยะ หมอบอกต้องกินนั้นจนมัน 5 ขวบ เราก็ต้องดูแลป้อนมันทุกวัน...”

(หนู เนื่อนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

2.4 การดูแลด้านการขับถ่าย

การศึกษาค้นคว้าพบว่าการดูแลหลานในด้านการขับถ่าย ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลถึงการดูแลหลานด้านการขับถ่ายว่าเมื่อหลานที่ตนดูแลจะขับถ่ายจะบอกทุกครั้ง แต่บางครั้งก็บอกไม่ทัน บางคนมีปัญหาไม่ค่อยถ่าย 3-4 วันจึงจะถ่าย ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานต้องเอามะละกอให้หลานกินเพื่อช่วยในการขับถ่ายดีขึ้นและบางส่วนหลานก็โตสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองในเรื่องการขับถ่ายได้แล้ว ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ถ้าจะฉีจะฉีจะบอก แม่ฉี ๆ แม่ฉี แล้วถอดกางเกงเองเลยรู้เรื่อง แต่บางทีก็บอกไม่ทัน แม่ฉีเปียกหมดไปแล้ว เปลี่ยนกันอีกแล้ว...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...เวลามันจะหนักจะเบา มันบอกเรา แม่ฉีฉอง แม่ฉี มันรู้...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2552)

“...ไม่ค่อยถ่าย บางที 3 วัน บางที 4 วัน บางทีจะถ่ายสักทีต้องไปซื้อไอ้ฉะนั้นเรื่อยเลย มะละกอสูก ซ้อมะละกอสูกมาผานให้กินขึ้นหนึ่งสักพักเดียวถ่าย ต้องซื้อติดตู้ไว้ให้หมดแล้วเนี่ย อีต้นบ้านสูกแล้วจะสอยไปป๋มให้แล้วเนี่ย...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2552)

“...มันโตแล้ว รู้เรื่องจะถ่ายจะอะไรมันก็เข้าห้องน้ำ ไม่ต้องคอยบอกเราเหมือนเมื่อก่อน ช่วยเหลือตัวเองได้...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

2.5 การดูแลด้านการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้พบว่า การดูแลหลานในด้านการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลถึงการดูแลหลานด้านการศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกันใน 2 ประเด็น คือ 1) การดูแลอบรมสั่งสอนด้วยตนเองและ 2) การดูแลให้ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 การอบรมสั่งสอนด้วยตนเอง ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้ข้อมูลว่าตนจะคอยสอนไม่ให้เกรผู้อื่น ให้ทำตัวดีเพื่อให้ผู้อื่นรัก ให้รู้จักเคารพผู้อื่น ไม่ทำในเรื่องที่ไม่ดีและเชื่อฟังครู ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...นั่งอยู่กับหลานหรือนอนกินนมเราก็คุยกับหลานไปสอนอย่างจั้นอย่าดีอย่าเกร ระบายไม่อยู่แล้วต้องทำตัวดี ๆ ให้คนอื่นเขารักนะลูก เราพูดไปเรื่อย บางทีนอนคุยกันไปหลับกันไปทั้งยายทั้งหลานเลย...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...สอนอย่าไปนั่นเขา อย่าไปเกเรเขานะลูก เล่นกะเขาดี ๆ ส่วนมากไอ้คนนี้ มันจะไม่เกเรใครหรอก เวลาเขามาก็ให้ถูกรับ ทำทุกอย่างแต่ถ้าเขารู้ว่าอะไรก็ว่าเขาบ้าง เราก็ว่าหนูอย่าไปด่าเขานะ...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2552)

“...มันเริ่มพูดรู้เรื่องแล้วเมาะ เราก็บอกสอนเรื่องไหนไม่ดีอย่าทำไปโรงเรียน อย่าไปแกล้งคนอื่นเขา แล้วให้เชื่อฟังครู มันก็นิ่งฟัง...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2552)

2.5.2 การดูแลให้ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้ข้อมูลว่าหลานที่ตนเองนั้นให้ได้รับการศึกษาด้วยการเข้าโรงเรียน เพราะอยากให้หลานเรียนเก่ง ๆ โตขึ้นจะได้สบาย เพราะตนเองก็แก่ลงทุกวัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็เข้าโรงเรียนนี้แหละ ปีนี้ก็อนุบาล 1 แล้ว ขยัน เข้ามาก็หุ่นแหละจะไปโรงเรียน แล้วมันมีเพื่อนเล่นเยอะด้วยเมาะ แล้วครูเขาใจดี ช่างประเลาะ (เอาใจ) เด็กที่นี้เด็กมันติดอยากไปโรงเรียน ก็สบายเราไปหน่อย”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2552)

“...อนุบาล 2 แล้ว ปีหน้าก็ ป. 1 แล้ว อยากให้มันเรียนเก่ง ๆ โตขึ้นมันจะได้สบาย ก็ไม่รู้ว่าจะได้เห็นมันไปได้สักเท่าไร เราก็แก่ลงทุก ๆ วัน...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2552)

“...โต แม่คุ้ม มันแย่จริง ๆ เลยนะ บางวันมันก็ได้ไป อีเดือนไหนไม่มีค่ารถสามล้อ เขาก็ไม่มารับ สงสารหลานจริง ๆ แต่ก็ไม่รู้จะทำไง (ยายเสียดเครือ) ตัวมันเองก็อยากไปเอง โรงเรียนนะ เขามีนมมีข้าวให้กินด้วยเมาะ”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2552)

3. ความทุกข์และความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเสื่อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ แต่ในผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานเพียงลำพังนั้นต้องรับภาระทั้งต่อตนเองและหลานอยู่ตลอดเวลาเนื่องจาก

การทอดทิ้งของบุตรซึ่งเกิดมาจากสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้สูงอายุรับรู้อยู่ตลอดเวลา การเลี้ยงดูหลานและต้องดูแลในทุก ๆ ด้านทั้งด้านอาหาร การเล่น ภาวะความเจ็บป่วย และการดูแลหลานเมื่อเจ็บป่วย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นำมาทั้ง ความทุกข์และความสุขของผู้สูงอายุ ที่ถูกทอดทิ้ง ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความทุกข์ของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งในการดูแลหลาน

การศึกษาครั้งนี้พบว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งมี 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ความทุกข์ในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง 2) วิธีการที่ทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลาย 3) ความต้องการที่ต้องการได้รับจากบุตรที่ทอดทิ้งตน

3.1.1 ความทุกข์ของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งในการดูแลหลาน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานได้ให้ข้อมูลว่าความทุกข์จากการเลี้ยงดูหลานเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ความทุกข์ทางกาย

1.1) เจ็บเนื้อเจ็บตัวและอาการเจ็บป่วยจากโรคประจำตัว

เนื่องจากผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งทุกคนมีโรคประจำตัวอย่างน้อย 1 โรค และสามารถแบ่งโรคประจำตัวออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเกี่ยวกับกระดูกกล้ามเนื้อและข้อ ซึ่งมีจำนวน 6 ราย และผู้สูงอายุที่เป็นโรคเกี่ยวกับโรคเรื้อรังต่าง ๆ จำนวน 8 รายซึ่งแบ่งเป็นโรคความดันโลหิตสูง 3 ราย โรคคอพอกเป็นพิษ จำนวน 2 ราย โรคหัวใจ โรคเบาหวาน และโรคกระเพาะอาหาร อย่างละ 1 ราย ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งทุกคนมีรายได้น้อยมากจนถึงแทบไม่มีเลย และแม้จะมีช่วงอายุตั้งแต่ 65-89 ปีแต่ก็ยังต้องทำงานหาเงินโดยการรับจ้าง ทำนา ที่ไม่ต้องทำงานมีเพียง 1 ราย การเลี้ยงหลานที่อายุยังน้อยคือมีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ซึ่งต้องระแวงระวัง เดินตามหาเมื่อหลานหายไปจากสายตา ต้องวิ่งตามหรือเดินตามขณะเลี้ยงดูเพราะเป็นวัยที่กำลังมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เด็กจะไม่อยู่เฉย ๆ ปล่อยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความทุกข์ทางกาย 2 ประการคือ การปวดข้อและกล้ามเนื้อและเหนื่อย ซึ่งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งได้ พรรณาถึงความทุกข์ของตนเกี่ยวกับอาการดังกล่าวไว้ดังนี้

การปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อซึ่งผู้สูงอายุเรียกว่า "ปวดตามเนื้อตามตัว" "เจ็บเนื้อเจ็บตัว" "ปวดแข้งปวดขา" "ปวดเนื้อตัว" สาเหตุสำคัญของ การปวดเพราะต้องวิ่งตามหรือเดินตามหลานที่มีการเคลื่อนไหวรวดเร็ว ตามพัฒนาการของเด็ก การวิ่งของผู้สูงอายุกระทบกระเทือนต่อกระดูกและข้อที่เสื่อมอยู่แต่เดิมทำให้เพิ่มอาการปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อมากขึ้น โดยเฉพาะเวลากลางคืนจะทรมานมาก ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งได้

อุปมาความเจ็บปวดว่าเหมือนมีคนสืบนมาเหยียบอยู่บนตัว ปวดเนื้อปวดตัวเหมือนไปทำงานหนักมา บางครั้งเดินไม่ไหวถึงกับคลาน ปวดทรมานเข้าถึงหัวใจหัวใจ หรือบางครั้งนอนเหมือนไม่ได้นอน ความรู้สึกมันลอยขึ้น เป็นต้น ส่วนผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่นโรคหัวใจและเบาหวานนั้น นอกจากจะปวดแล้วยังมีอาหารเหน้อยมาก ซึ่งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งได้อุปมาว่าเหน้อยแทบขาดใจ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันก็เจ็บเนื้อเจ็บตัวแล้วยายเนี่ยะยังต้องต่อเรือใบ (เรือใบประดับที่ทำจากเศษไม้สัก) กว่าจะได้แต่ละลำ วัน ๆ ไหนจะต้องคุมมันอีกมันเจ็บปวดเนื้อตัวมากเลยละ กลางคืนเงี้ยยังกะมีคนมามาเหยียบอยู่ตัวเราสักสิบคนเลย...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2551)

“...มันก็ปวดเนื้อปวดตัวยังกะเราไปทำงานหนัก ๆ มานั่น นอนจี้น้ำตาไหลเลยนะ ลูกมันไม่เห็นหัวใจเราหรอก แต่ไอ้หลานตาดำ ๆ นี้ละยังงี้ก็ต้องเอา ทุกข์ยากยังงี้ก็ต้องเลี้ยงไม่เลี้ยงใครจะเลี้ยง...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...มันก็เจ็บปวดเนื้อตัวนี้แหละ นี้นะแม่คูน (ยายยกมือไหว้ท่วมหัว) บางครั้งยายไม่ไหวถึงกับคลานเลยนะมันทรมานเข้าไปถึงหัวใจหัวใจนู่น...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...อายุเราก็มามากขึ้นทุกที ทุกทีจะเดินจะเหินมันไม่เหมือนเมื่อก่อนนี้ไหนยังจะต้องวิ่งตามหลานอีก มันเจ็บเนื้อเจ็บตัวไปหมด ไม่ดูละเนี่ยะ เนื้อตัวข้าไปหมด บางคืนนะนอนเนี่ยะเหมือนไม่ได้นอน ความรู้สึกมันลอยขึ้น”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...มันก็ปวดแ้งปวดขานี้แหละ บางครั้งต้องวิ่งไล่มัน ยังกะลูกน้อยยี้ เราแยะเลย...”

(มา ใจร้าย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551)

“...เจ็บปวด เมื่อย และเราต้องเดินตามมันด้วยละเนาะ นึกถึงก็คิดว่า เออ ก็ยังมีหลาน ยังปลื้มใจยังมีหลาน แต่ก็ปวดนะ...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...เราก็เป็นเบาหวาน มันก็เดี๋ยวเป็นหุ่นเป็นนี่อยู่แล้ว แล้วต้องมากินยาตลอดนี่ ยังต้องมาเลี้ยงหลานด้วย ความทุกข์มันเพิ่มขึ้นเป็นเท่าเลย...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...เป็นโรคหัวใจและก็เบาหวาน เวลาทำอะไรมาก ๆ หรือเดินตามมันมาก ๆ นี่เหนื่อยแทบขาดใจเลย บางที่ต้องนั่งสักพัก หายแล้วถึงเดินตามมา...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

2) ความทุกข์ด้านจิตใจ

จะฟังใคร

2.1) เป็นทุกข์เพราะกลัวว่าหากตนเป็นอะไรไปไม่รู้หลาน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 5 ราย ให้ข้อมูลว่าตนมีความทุกข์ ความกลัว และห่วงใยหลานในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่กลัวว่าจะไม่สามารถเลี้ยงหลานให้โตได้ กลัวว่าจะเลี้ยงหลานได้ไม่ดี เช่น กลัวว่าจะเลี้ยงได้ไม่ตลอดรอดฝั่ง กลัวไม่มีอะไรให้หลานกิน ห่วงว่าหลานจะไม่สุขสบายไม่เท่าเทียมผู้อื่น ห่วงหลานกลัวจะไม่ได้เรียน เป็นต้น และหากตนตายไปก่อนก็เป็นห่วงไม่รู้หลานจะอยู่อย่างไร จะอยู่กับใคร จะกินอะไร เป็นต้น ทำให้ตนคิดมาก ทุกข์มากจนนอนไม่หลับ ใจไม่สงบ แม้ตายไปใจก็คงไม่หมดห่วง ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็ห่วงมันนี่แหละ ทุกข์หนักเลย กลัวจะเลี้ยงมันไม่โตได้ กลัวว่าเราจะเป็นอะไรไปก่อนมัน เป็นห่วงมันสารพัด กลางค้ำกลางคิ่นเนี่ยนอนไม่ค่อยหลับหรอก คิด...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...มันก็ทุกข์ กลัวไม่มีอะไรให้มันกิน กลัวมันไม่สบาย กลัวสารพัด...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...มันทุกข์ มันกลัว กลัวหลานไม่เทียมเขา แล้วทุกข์คิดว่าถ้าเราเป็นอะไรไปตอนนี้ มันจะแย่ มันจะอยู่กับอย่างไร คิด ตื่นก็คิด นอนก็คิด ใจเนี่ยมันไม่สงบเลย (ยายเอามือตบที่หน้าอกซ้ายเบา ๆ) ถ้าเราตายตอนนี้เราคงไม่หมดห่วง...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...ทุกข์ แม่คูน (ยายลากเสียงยาว) สิ้นบุญลูกแล้วจะเอาอะไรให้ลูกกิน ถ้าสิ้นบุญลูกแล้วจะอยู่กับใคร คิดมาก ๆ คิดมาก ๆ เลย หลานเนี่ยจะไปอยู่กับใครอีกเล่า ทุกข์มาก ๆ เลย(ยายน้ำตาไหล)...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

“...กลัวเป็นอะไร งบประมาณ (ทรุด) ลงไปแล้วมันจะทำอย่างไร อยู่ที่ทุกข์อยู่นั้นแหละ คิดไปสารพัดมันจะได้เรียนใหม่กินยังงัยอะไรยังงัย”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

2.2) ความทุกข์ที่เกิดจากความรักและสงสารหลาน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 3 ราย ให้ข้อมูลว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการดูแลหลานนั้นเนื่องจากสงสารหลานเพราะหากตนเป็นอะไรไปไม่รู้ว่าหลานจะเป็นอย่างไร หลานคงร้องไห้ ตามประสาเด็ก สงสารที่เมื่อหลานอยากได้หรืออยากกินอะไรก็ไม่ได้กินเพราะไม่มีเงินซื้อให้ และบางราย สงสารหลานที่มีพ่อแบบนั้นซึ่งผู้สูงอายุก็โทษตนเองที่เลี้ยงลูก(พ่อของเด็ก) มาไม่ดี ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็ทุกข์ สงสารเขาที่มีพ่ออย่างนี้ มีพ่ออย่างนี้ แล้วเราก็อโทษตัวเราด้วยที่เราเลี้ยงลูกไม่ดี มันถึงเป็นอย่างนี้...”

(มา ใจร้าย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551)

“...เราสงสารหลาน เวลาไม่มีเงินมีทอง อยากกิน อยากได้อะไรก็ไม่ได้ มันยังงัยเราคนเป็นยายเนี่ยมันตื้อ มันพูดอะไรไม่ออก...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...นี่ก็ขึ้นมาว่าเออถ้าเป็นอะไรไปหลานยังไม่รู้ประสีประสาเลย เราก็สงสารหลานอายุมันยังน้อยน่ะ...”

(พูดซ้อณ ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ก็นี่ก็สงสารแต่หลานนี่แหละว่าถ้าเป็นอะไรไปหลานก็คงร้องไห้ตามประสาเด็กมันไป ทุกข์ ทุกข์ก็ไ้เพราะความรักหลานนี่แหละ...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

3.1.2 วิธีการที่ทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลาย

ความทุกข์ของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน เนื่องจากอาการเจ็บเนื้อเจ็บตัว ห่วงหลาน สงสารหลาน และความทุกข์จากอาการเจ็บป่วย ของโรคที่ตนเป็นอยู่ ซึ่งบางครั้งผู้ให้ข้อมูล มีวิธีการที่ทำให้ความทุกข์ผ่อนคลายลงนั้น สามารถอธิบายได้ใน 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย 2) คุยกับเพื่อนบ้าน 3) พยายามไม่คิด 4) กินยานอนหลับ และ 5) คิดว่าเป็นเวรกรรม

1) ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 4 รายให้ข้อมูลว่า เมื่อมีความทุกข์ก็มีวิธีการที่ทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลายได้ โดยอธิฐานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย สวดมนต์ทุกคืน ไหว้พระนิกถึงพระพุทธคุณ ให้หลานไหว้พระและใส่บาตรตอนเช้า ขอให้ช่วยตนได้อยู่ดูแลหลาน ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองหลาน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...นี่ก็ถึงพระพุทธคุณ นึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ช่วยให้ลูกได้อยู่ดูแลหลานไปอีกสักหน่อย ก็ขอให้พระช่วยนี่แหละ...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...มันก็ทำได้แค่สวดมนต์นิกถึงพระ..ท่านคงเมตตาหลานเมตตาเราบ้างก่อนนอนก็สวดมนต์ทุกคืนนั่นแหละ บางทีนอนไปแล้วยังลุกขึ้นมาเลย มันยังงៃละ มันทำให้ใจดีขึ้นว่างั้นเถอะ...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...กลางคืนขึ้นมาก็ดมมนต์ให้ว้พระให้คุณพระคุ้มครองทั้งหลานและตัวยาย
ให้อยู่ไปได้อักสักหน่อย...”

(หนู เน้นนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...เราก็ดูแลให้มันไหวพระ ตอนเช้า ๆ ถ้ายังมีเวลาเราก็หาอะไรใส่บาตรบางที
ก็ข้าวเปล่า่นึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชีวิตจะได้ดีขึ้น...”

(ชบา ซ่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

2) หันเหไปจากความทุกข์

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานให้วิธีถึงวิธีผ่อนคลาย
ความทุกข์โดยการหันเหไปจากความทุกข์ เพื่อให้ลืมความทุกข์นั้นเสียแม้เพียงชั่วคราว ชั่วยาม ซึ่งมีวิธี
2 วิธี คือ การไปพูดคุยกับเพื่อนบ้านเพื่อจะได้ลืมความทุกข์ชั่วคราวหรือเดินรอบบ้าน
พยายามไม่คิด ไม่นึกอะไร ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...บางทีก็ไปคุยกับบ้านนั้นบ้านนี้..ก็พอยุ่ทุกข์ได้พัก ๆ...”

(หนู เน้นนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...เราก็คุยกะคนนั้นคนนี้ไป มันจะได้ลืมจากตรงนี้ ชั่วพักชั่วคราวก็ยังมีดี แต่จะให้
มันหายไปเลยนี้มันก็ยังคงทุกข์นั้นแหละ...”

(มา ใจร้าย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551)

“...ก็เดินไปคุยกับเพื่อนบ้าน คุยกะคนนั้นคนนี้ บ้านนั้นบ้านนี้ ก็เอามันไปด้วย
นั้นแหละมันก็พอลืมทุกข์ได้บ้าง...”

(พูดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ก็พยายามทำใจให้โล่ง ไม่คิด ไม่นึก ผินไปอย่างนี้เรื่อย ๆ แต่ถ้ามันแย่จัด ๆ
บางครั้งมันไม่หลับเลยนะ...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

“...บางที่เดินไป เดินมาตามบนบ้าน มันก็เบาหน่อย ตอนดึก ๆ บางที่หลานหลับก็ออกมาเดินรอบบ้าน มันก็เบาไปหน่อย นึกคิดไป ไฟไปรุ่งนึกคิดไปก็อะอย่าไปนึกคิดมัน...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

3) ยอมรับว่าเป็นเวรกรรมและคิดว่าไม่มีวิธีดับทุกข์

มีผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่าเมื่อมีความทุกข์บางครั้งมีวิธีการที่ทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลายได้ ด้วยพยายามคิดว่าเป็นเวรกรรมที่กำหนดให้เป็นแบบนี้ จึงต้องรับกรรม เพื่อให้รู้สึกดีขึ้น มีผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 2 ราย คิดว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีสิ่งใดหรือวิธีการใดที่จะทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลายลงไปได้ คงต้องทุกข์ไปจนตาย ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...บางครั้งเราก็นึกว่ามันเป็นเวรกรรมเขาสร้างมาให้เรา เราจะต้องเป็นนี้ เราก็ต้องก้มหน้ารับไป เราคิดถึงรู้สึกดีขึ้นแต่มันก็เบียดเดียวเดียวเราก็อีก...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...โหยมันไม่น้อยลงได้หรอก อีวันนี้คิดยังงี้ อีวันนี้คิดหยั่งงั้น ยายนี่คงทุกข์ไปจนตาย เกิดเป็นตัวตนยายนะรู้สึกทุกข์มาก ๆ...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...มันไม่มีอะไรทำให้เบาลงได้แล้ว สวดมนต์ไหว้พระแต่ใจเรามันไม่อยู่กับพระเลย มันพะวงอยู่กับลูกกับหลาน มันให้หวังไปเสียหมด...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

4) หนีทุกข์โดยกินยานอนหลับ

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่าเมื่อมีความทุกข์บางครั้งสวดมนต์และทำวิธีต่าง ๆ ก็มีทำให้ความทุกข์นั้นผ่อนคลายได้ จึงใช้วิธีกินยานอนหลับ ซึ่งผู้สูงอายุรับรู้ว่าการรับประทานยานอนหลับมาก ๆ นั้นไม่เป็นผลดี แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...บางครั้งมันทุกข์มาก ๆ มันไม่หลับเลยนะ สวดมนต์ก็แล้ว อะไรก็แล้วบางที ต้องพึ่งยานอนหลับนั่นแหละถึงจะหลับได้...หมอกี่ว่ากินมาก ๆ มันไม่ดี แต่ทำไงได้...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

3.1.3 สิ่งที่สูงอายุอยากได้จากบุตรที่ทอดทิ้งตน

เมื่อมีความทุกข์เกิดขึ้นผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจึงเกิดความ ต้องการ ที่ต้องการได้จากบุตรที่ทอดทิ้งตนให้ดูแลหลานเพียงลำพังเพื่อความทุกข์ เหล่านั้นเบาบางลง จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานมีความต้องการ ที่ต้องการได้จากบุตรที่ทอดทิ้งตนใน 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) ต้องการให้บุตรกลับบ้าน 2) ต้องการให้ บุตรส่งเงินมาให้ 3) ต้องการให้บุตรของตนมีความสำนึกถึงความเป็นพ่อแม่คน 4) ต้องการให้บุตร ไทรศัพทมาหา

1) ต้องการให้บุตรกลับบ้าน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 8 รายให้ข้อมูลว่าตน ต้องการให้บุตรที่ทอดทิ้งตนนั้นต้องการให้บุตรกลับมาอยู่บ้าน มาอยู่เป็นครอบครัวเดียวกัน เมื่อเวลาตนไม่สบายจะได้มีคนคอยดูแล ให้ลูกได้มาเห็นใจมาดูแล มาทำงานใกล้ ๆ บ้าน ในขณะที่ บางรายนั้นต้องการเพียงให้บุตรกลับมาดูแลลูกของตนที่ทอดทิ้งไปเพราะเด็กมีแต่จะโตขึ้นทุกวัน ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายต้องการให้บุตรกลับมารักษาดูแลตัวที่บ้านเพราะบุตรป่วยเป็นโรคมะเร็ง กลัวจะไม่มีคนดูแล ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันกลับมาบ้านบ้าง มันก็ยังดี มันก็ชุ่มหัวใจ อีต่อนี้มันแห้งใจเนี่ยะ...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...เราก็อยากให้เขากลับมาอยู่บ้านเป็นกลุ่มเป็นก้อน (เป็นครอบครัว) เป็นอะไร จะได้อยู่ใกล้กัน มันสุขใจดี...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ก็ไม่ต้องการอะไรหรืออ ยากให้เขากลับมาอยู่ใกล้ ๆ มาทำงาน แดวบ้าน เรา เจ็บป่วยเป็นอะไรไปยังพอมองเห็นหน้าเห็นตากันได้ นี่มันไกล กันจริงเลย...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...อยากให้เขากลับมาอยู่บ้านมาทำงานที่บ้าน กลางค้ำกลางคืนเวลาปวดหัว
มัวตามันจะได้รู้สึกไม่ว่าง เวลามันเป็นอะไรไปเหมือนมันจะไป (ตาย) เลยละ...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2552)

“...เราอยากให้มันกลับมาอยู่บ้าน อยากให้มันกลับมาดูแลตัวมันเรามันไม่
ดูแลเราไม่ว่าหรือ เราจะได้สักเท่าไรเดี๋ยวมันก็ต้องไปตามวาระของมัน แต่ลูกมันนี่ซิ
มันมีแต่จะโตขึ้นทุกวัน...”

(มา ใจร้าว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551)

“...ก็อยากให้มันกลับมาอยู่ด้วยกัน อยากให้มันกลับมา กลับมารักษาตัวบ้าน
เรา ถึงทำงานไม่ได้ไม่เป็นไร อยากให้มาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันสักระยะก็ยังมีดี (ยายทำ
ตาแดง ๆ) มันป่วยเป็นมะเร็ง อยู่ทางนั้นหัวใหม่มัน จะดูแลยังไงเราก็ไม่เห็น เราส่งสารลูก
ส่งสารหลาน...”

(ชบา ซ่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...ต้องการแบบว่าให้เขามาคอยดูแลเราด้วยให้แบบว่าดูแลตัวเราถ้าเจ็บป่วย
ก็ต้องให้ ให้ดูแลเรา รักษาเรา ถ้าป่วยไปเขา (ลูก) จะดูแลเราหรือเปล่านั้นไม่รู้ (ยายหยุดพูด
น้ำตาคลอหน่วย)...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...คิดอยากให้เขาดูแลเรานั้นแหละนะ คิด บางทีเราเจ็บป่วย เราก็อยากให้ลูก
มาเห็นใจ มาดูใจเราบ้าง...นี่ตอนนี้บางทีมันเหมือนจะหลุดจากหัว มันงอมแยแล้ว...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

2) ต้องการให้บุตรส่งเงินมาให้

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 3 ราย ให้ข้อมูลว่า
ความต้องการที่ต้องการได้จากบุตรที่ทอดทิ้งตนนั้นต้องการให้บุตรนั้นส่งเงินมาให้เพื่อเป็น
ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ซื้อข้าวสาร ซึ่งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้นก็อายุมากขึ้นทุกวันใน
ขณะที่หลานที่ดูแลนั้น โตขึ้นทุกวัน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...อยากให้มันส่งเงินส่งทองมาให้ลูกของมันมั้ง..ให้เรามั้งเราก็แก่แล้ว...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...โอ แม่คูน ก็มีแต่ตัวแท้ ๆ ไหนจะต้องซื้อข้าวสารไหนจะต้องซื้ออะไร มิอะไรซื้ออะไรไม่รู้ แยกเสียทั้งนั้นแหละ ถ้าลูก ๆ มันจะให้เรากินมั้งก็คงจะดี...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

“...ยายไม่ต้องการอะไรหรอก ให้มันหากิน เอาตัวรอดถึงมันจะอด จะจนยังไงก็ยังมีพ้อมีแรงสู้แต่ถ้ามันมีเงินก็ส่งมาให้มั้งจ้ะ จะได้เอาไว้ให้ค่านู่นค่านี่ ลูกมันก็โตขึ้นทุกวัน เราเองก็แก่แล้วทำอะไรไม่ไหว...”

(หนู เนื่อนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

3) ต้องการให้มีความสำนึกในการเป็นพ่อแม่คน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่าไม่ต้องการอะไรเพียงแต่อยากให้นุทรที่ทอดทิ้งตนให้ดูแลหลานนั้น มีความเป็นพ่อแม่คน เพราะตั้งแต่พ่อและแม่ของเด็กแยกทางกันก็ไม่เคยที่จะกลับมาดูแลเลย และคิดจะฆ่าลูกด้วย ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ไม่อยากจะอะไรหรอก อยากให้มันนึกว่าเป็นพ่อแม่คนสักหน่อยแค่นั้นแหละ สงสารหลาน ไม่อยากให้มันกลับมาด้วย เพราะพ่อแม่มันเลิกกันมันไม่เคยจะดูแลเลย มันคิดจะฆ่าลูกกันลูกเดียว (ยายทำท่าคิด) ลูกมันได้สองเดือนนี้แหละ มันบอกกูจะฆ่ามึงทำไมมึงไม่ตาย...”

(คำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

4) ต้องการให้โทรศัพท์มาหา

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่าต้องการให้นุทรโทรศัพท์มาคุยบ้างจะได้รู้อาการป่วยของลูกที่ทอดทิ้งตนไปว่าตอนนี้อาการเป็นอย่างไรและกลัวว่าจะไม่ได้พบบุตรอีก ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...อยาก เราอยากให้คุณโทรมาคุยกับเราบ้าง เราจะได้รู้ว่าอาการป่วยตอนนี้ เป็นอย่างไรดีขึ้นหรือมันแย่ หัวอกแม่เนี่ยมัน ยากนะ ไหนจะลูก ไหน จะหลาน เรากลัวว่าเรา จะไม่ได้เจอลูกอีก ถ้าเราตายก่อนลูกไม่เป็นไรหรอกเรามั่นแก่แล้ว เรากลัวลูกนี่ซิเพราะ มันป่วยอยู่ด้วย...”

(ชบา ซ่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

3.2 ความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

การศึกษาค้นคว้าพบว่า ความทุกข์ในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งได้ถ่ายทอดความทุกข์ที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน แต่บางครั้งในความทุกข์เหล่านั้นก็มีความสุขที่เกิดขึ้นพร้อมความคาดหวังในบ้านปลายชีวิตของตน ซึ่งสามารถอธิบาย ใน 2 ประเด็นคือ ความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง และความคาดหวังในบ้านปลายชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง

3.2.1 ความสุขในการดูแลหลานของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งจากการดูแล หลานซึ่งความสุขที่เกิดขึ้นจากการดูแลหลานสามารถอธิบายได้ใน 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ความสุข ที่เกิดจากการได้เลี้ยงหลาน 2) ความสุขที่เกิดจากการได้เห็นหน้าหลาน 3) ความสุขที่เห็นหลาน โตขึ้น 4) ความสุขที่หลานไม่เจ็บป่วย

1) ความสุขที่เกิดจากการได้เลี้ยงหลาน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 5 ราย ให้ข้อมูลว่า ความสุขของตนนั้นเกิดจากการที่ได้เลี้ยง ได้ดูแลหลาน ดีใจที่ได้เลี้ยงดูหลาน มีความรัก ความผูกพันเหมือนลูกของตน บางครั้งมีความรักยิ่งกว่าลูก บางครั้งหายเหนื่อย แม้จะเป็นเพียง ชั่วครู่ สุขที่ได้เลี้ยงดู ได้อยู่ด้วยกัน ลำบากก็ลำบากด้วยกัน เมื่อหากไม่มีหลานอยู่ด้วยก็คงจะเหงา เพราะตนทุ่มเทความรักและทุกอย่างให้กับหลาน ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...สุข สุขมาก มันแบบไง รักยิ่งกว่าลูก ใครจะมาทำอะไรไม่ได้ละ ก็สุขใจที่ได้ เลี้ยงได้ดูแลเขา ก็ทนเอา ขอให้เขากินอิ่มนอนอุ่น ถึงจะเหนื่อยก็ทนได้...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...ก็รู้สึกดีใจที่ได้เลี้ยงเขา เปรียบเขาเหมือนหยั่งกับลูก มันก็หายเหนื่อยไปได้ ชั่วพักชั่วครู่...”

(บัวโรย ชื่นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...มันก็สุขที่ได้เลี้ยงเขา ได้ดูเขา มันก็นอนอยู่ด้วยกันมันก็เหมือนลูกของเรา ไม่ใช่มันยิ่งกว่าลูกอีก...”

(บุญพา มาหวัง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2551)

“...ก็สุขที่ได้ดูแลเขา ได้มีเขาอยู่ด้วย ไม่มีมันเสียคน มันก็เหงา มันรัก มันทุ้มเททุกอย่างให้เหมาะมันแบบไง มันบอกไม่ถูก...”

(มา ใจร้าย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551)

“...ก็สุขที่ได้เลี้ยงดู ได้อยู่ด้วยกัน ลำบากก็ลำบากด้วยกัน...”

(ชบา ซ่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

2) ความสุขเมื่อได้เห็นหน้าหลาน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 5 ราย ให้ข้อมูลว่าความสุขของตนนั้นเกิดจากการที่ได้เห็นหน้าหลาน มีความรู้สึกชุ่มเย็นหัวใจ ซึ่งทำให้มีความสุขใจ หายเหนื่อยและหายเหงา ซึ่งเหมือนเป็นตัวแทนของบุตรที่ทอดทิ้งตนไปเสมือนหลานนั้นเป็นลูกของตนเอง เปรียบหลานเหมือนแก้วตาดวงใจ ความรักที่ตนมีให้หลานนั้นรักเลยหัวใจ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันก็ดีใจ ได้เห็นหน้าหลานมันชุ่มเย็นใจยิ่งงัยมันก็บอกไม่ถูก มันรัก มันรักเลยหัวใจอีก...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

“...แบบมันไงละ เรายังรักลูกมากนะแต่ว่าหลานนี้มันยิ่งกว่าลูกอีก แบบว่าไม่ดีของเขาด้วย มันเหมือนแก้วตาดวงใจเลย แบบจะหนีหายไปให้ต้องคอยดูแล ติดตาม ยิ่งกว่าลูก ได้เห็นหน้าเขาเราก็สุขใจ ขึ้นหัวใจ ถึงมันจะหนักมันก็สุขไปอีกอย่าง...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...หลานนี้เรารักแทบตายเลยละ ได้เห็นหน้าเขา ได้เห็นเขาหัวเราะ เขายิ้ม เขามาพันอยู่กับเรา เราก็อิ่มใจ มีความสุขแล้ว...”

(หนู เน้นนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...ได้เห็นหน้าหลานมันมีความสุข มันอึดใจ มันหายเหนื่อยที่สุดของหัวใจเลย ละเหมือนมันเป็นตัวแทนของแม่มันให้เราชื่นใจ เราคิดงี้...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

“...สุข ก็สุขที่มีมัน(หลาน) มันก็ชื่นใจ อยู่กับเรา ได้เห็นหน้าเราก็อิ่มใจได้อีก หน่อย มีหลานมันก็ไม่เหงาหน่อย หายเหงาหน่อย...”

(มี มากสุข, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2552)

3) ความสุขที่เห็นหลานโตขึ้น

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 2 ราย ให้ข้อมูลว่า ความสุขของตนนั้นเกิดจากการที่ได้เห็นหลานนั้นเติบโตขึ้นทุกวัน ในขณะที่ตนยังมีชีวิตอยู่ มีความรู้สึกปลื้มใจ มีความสุข บางครั้งลืมความเจ็บปวดไปได้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...มันปลื้มใจ หลานพูดคุยด้วยมันปลื้มใจ บางที่มันลืมความเจ็บปวดอะไรได้ เลยเหมือนกัน เราเห็นเขาโตขึ้นเรื่อย ๆ เราก็อิ่มใจมีความสุข...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...เรามีความสุขที่ได้เห็นมันโตขึ้นทุกวัน แล้วเราก็อิ่มอยู่กับมัน มันแบบไงมัน บอกไม่ถูก...”

(หนู เน้นนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

4) ความสุขที่หลานไม่เจ็บป่วย

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 1 ราย ให้ข้อมูลว่า ความสุขของตนนั้นเกิดจากหลานที่ตนเลี้ยงดูนั้นไม่เจ็บไม่ป่วย สนุกสนานร่าเริง และตนเล่น กับหลานได้ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ความสุขมัน (หลาน) ไม่เจ็บไม่ป่วย เล่นกะมันเฮฮา เห็นหลานรำเริงเรากี่ซึ่ง (ยายลากเสียงยาว)...”

(คำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

3.2.2 ความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน การศึกษาครั้งนี้พบว่าความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานซึ่งถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้นต่างมีประสบการณ์ทั้งในด้านความสุขและความทุกข์จากการดูแลหลานแตกต่างกันไป และในบั้นปลายชีวิตผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้นต่างมีความคาดหวังที่อยากให้เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งความคาดหวังในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานนั้นสามารถอธิบายได้ใน 4 ประเด็น ดังนี้ 1) คาดหวังให้ลูกกลับมาบ้าน 2) คาดหวังให้หลานมาดูแล 3) คาดหวังเมื่อหลานโตขึ้นสามารถดูแลตนเองได้ และ 4) คาดหวังให้หลานเป็นคนดี

1) คาดหวังให้ลูกกลับมาบ้าน

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 4 ราย ให้ข้อมูลว่า ในบั้นปลายชีวิตนั้นมีความคาดหวังอยากให้ลูกกลับมาบ้าน กลับมาดูแลตนในยามชราเหมือนที่ตนเคยเลี้ยงมา เมื่อตนทำอะไรไม่ไหวก็หวังให้ลูกกลับมาอยู่บ้าน บางรายหมดอาลัยไม่อยากทำอะไร เนื่องจากรู้สึกว่าร่างกายตนแยจจริง ๆ ต้องการเพียงให้ลูกกลับมาบ้านเท่านั้น ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานบางรายต้องการให้บุตรซึ่งป่วยกลับบ้านเพื่อตนจะได้ดูแล กลับมาตายกับตนผู้เป็นแม่ แม้จะเหนื่อยกว่านี้ก็ตาม ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ก็หวังว่าสักวันลูกมันจะกลับมาบ้าน มันจะกลับมาเลี้ยงดูเรามั่งอะไรจี้... เหมือนที่เราเลี้ยงดูเขา มันจะเป็นไปได้หรือเปล่าก็ไม่รู้ แค่นี้เขายังไม่กลับมาเลย...”

(บัวรอย ขึ้นบาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2551)

“...อยากให้ลูกมันกลับมาอยู่ด้วยกัน นี่มันยัง นี่มันก็อยู่กันไปก่อน ถ้าแม่ทำอะไรไม่ไหวก็กลับมาบ้านเรา กลับมาดูแลแม่บ้าง นี่มันยังอยู่ได้ก็เพราะหลาน ดีใจ ดีใจไปอีกหน่อยมีหลานอยู่อนเคียงข้างลืมตาขึ้นมาก็ไม่ได้อยู่คนเดียว ยังมีหลาน (ยายเอามือบรจรงลูบศีรษะหลานที่นั่งรถเล่นอยู่ข้าง ๆ)

เราอยากให้ลูกกลับมานะแหละ อย่างอื่นเราไม่อยากจะอยากตีอะไรแล้ว หมด อาลัย ไม่สนใจอะไรแล้ว ไม่อยากจะอยากตีอะไรแล้ว ร่างกายเราเนี่ยะมันแย่ จริง ๆ...”

(มะลิ หอมหวาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...อยากให้ลูกสาวมันกลับบ้าน กลับมาอยู่บ้าน สุดท้ายชีวิตของลูกเราจะได้อยู่ดูแลมัน เราอยากให้มันกลับบ้าน กลับมาตายบ้านกับลูกกับแม่ (ยายน้ำตาไหล) ยายยอมเหนื่อยมากกว่านี้ก็ได้ เราหวังอย่างงี้แหละ แม่มันก็เป็นแม่อยู่งี้แหละ ลูกมันจะไปยังไง มันก็ลูก...”

(ชบา ช่อม่วง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2551)

2) คาดหวังให้หลานมาดูแล

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 2 ราย ให้ข้อมูลว่า ในบ้านปลายชีวิตนั้นมีความคาดหวังอยากให้หลานมาดูแลตนเมื่อตนอายุมากขึ้นไม่มีเรี่ยวแรงทำกิน นอกนั้นไม่ต้องการสิ่งใด ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ต่อเมื่อเราทำอะไรไม่ได้กิน ไม่มีเรี่ยวมีแรง อยากให้มัน (หลาน) มาดูแลเราบ้าง ก็เท่านั้นแหละที่ต้องการ นอกนั้นก็ไม่ต้องทำอะไร...”

(สา สุขสม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2551)

“...อยากให้เขามาดูแลเราเอง อีต่อนเราแก่ขึ้น...”

(ดำ สงบใจ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2551)

3) คาดหวังเมื่อหลานโตขึ้นสามารถดูแลตนเองได้

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลาน จำนวน 3 ราย ให้ข้อมูลว่า ในบ้านปลายชีวิตนั้นมีความคาดหวังว่าเมื่อตนเสียชีวิตไปแล้ว และหลานโตขึ้นสามารถดูแลตนเองได้ รอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกา ต้องการให้หลานมีกินมีใช้ มีบ้านอยู่ เพราะตอนนี้หลานนั้นยังเล็กมาก เมื่อหลานดูแลตนเองได้ ถ้าตนเป็นอะไรหรือตายไปกินนอนตายตาหลับ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...อยากให้มีมันโต ๆ เลี้ยงตัวเองได้ สิ้นบุญเราแล้วมันจะได้มีปัญญาเลี้ยงตัวมัน
นี้มันยังเล็ก ถ้าสิ้นบุญเราแล้วมันจะอยู่ยังไง...”

(ตุ่น ตีนตา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2551)

“...อยากให้มีมันมีกินมีใช้ มีบ้านมีช่องอยู่ มันจะได้สบาย อีทีนี่ถ้าเราเป็นอะไรไป
หรือตายไป เราก็นอนตาหลับ เราก็คาดหวังแค่นั้นแหละ...”

(หนู เน้นนาน, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2551)

“...อยากให้มีหลานโตเสียก่อน รอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกาแหละ นึกถึงแต่
หลานนี่แหละให้หลานโตสักหน่อยก่อนเถอะ...”

(พุดซ้อน ดอนรัก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

4) คาดหวังให้หลานเป็นคนดี

ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลหลานจำนวน 2 ราย ให้ข้อมูลว่าใน
บ้านปลายชีวิตคาดหวังให้หลานเป็นคนดี และทำความดีให้ตลอด เมื่อหลานโตขึ้นจะได้ไม่ลำบาก
เหมือนตน บางรายคาดหวังให้หลานเป็นคนดีไม่เกร ะรานใคร ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...อยากให้ทำความดีตลอด เราก็สอนหยั่งงั้นะลูก หยั่งงั้นะลูก สอนลูก
สอนหลาน ให้ทำความดีอย่างเดียว ในภายหน้าเมื่อหลานโตขึ้นมัน จะได้ไม่ลำบาก
เหมือนยาย เราคิดตลอดมาเลย...”

(แกม ก้านแก้ว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2552)

“...อยากให้มีหลานมันโตขึ้นเป็นคนดี ไม่เกกมะเหรกเกร ไม่ระรานใคร...”

(มา ใจร้าย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2551)